

Motiv času v tvorbě Hiroshi Sugimota

BcA. Marcela Očenášová

Magisterská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ateliér Reklamní fotografie

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	BcA. Marcela Očenášová
Osobní číslo:	K20090
Studijní program:	N8206 Výtvarná umění
Studijní obor:	Multimédia a design – Reklamní fotografie
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	1. Teoretická část: Motiv času v tvorbě Hiroshi Sugimota 2. Praktická část: a) autorská publikace: Lumos b) výstavní soubor: Shinigami

Zásady pro vypracování

1. Teoretická část:

Rozsah práce: minimálně 35 normostran textu + předepsané přílohy. Součástí obhajoby práce je přednáška na téma teoretické části diplomové práce v rozsahu maximálně 15 minut. Součástí přednášky je obrazová prezentace. Teoretická práce se odevzdává ve třech vyhotoveních, z toho dvě v pevných deskách s tím, že v jednom je vlepena obálka s DVD. Třetí výtisk může být v kroužkové vazbě.

2. Praktická část:

a) autorská publikace na zvolené téma: min. 30 fotografií, odevzdává se definitivní podoba – 2 ks vázané publikace včetně grafické úpravy titulní strany, řešení jednotlivých stran či kapitol, doporučený formát min. A4 nebo formát odvozený. Současně se odevzdává artist's statement (250 – 300 slov).

b) výstavní soubor: koncipovaný soubor fotografií, vycházející, případně navazující na téma autorské publikace. (Fotografie použité v publikaci se v souboru nemohou opakovat.) Odevzdává se min. 12 ks fotografií uceleného výstavního souboru, vlastního projektu, výstavní formát, archivní kvalita fotografií, adjustované + artist's statement (250 – 300 slov).

c) prezentační DVD (1 ks) + uložení do Digitálního archivu: obsahuje všechny teoretické i praktické části diplomové práce. Teoretická v .pdf formátu a dále všechny fotografické práce v uvedených technických parametrech (náhledy JPG 75dpi a plná data TIFF 300dpi, tisková kvalita), včetně artist's statementu obou částí praktické diplomové práce.

Rozsah diplomové práce: viz Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz Zásady pro vypracování
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/umělecké dílo

Seznam doporučené literatury:

HUYSEN, Andreas. *Prítomnosť minulého : urbánne palimpsesty a politika pamäti*. Ivan Štefánik. Bratislava, 2005. ISBN 8096818988
Hawking, Stephen William, Anton Šurda, a Igor Kapišinský. *Ilustrovaná Stručná História času*. 2. slov. vyd. Bratislava: Slovart, 2010. ISBN 9788080859206

Vedoucí teoretické části: doc. MgA. Jan Jindra
Ateliér Reklamní fotografie
Vedoucí praktické části: Mgr. Lucia Fišerová, Ph.D.
Kabinet teoretických studií

Datum zadání diplomové práce: 1. listopadu 2021
Termín odevzdání diplomové práce: 20. května 2022

Mgr. Josef Kocourek, Ph.D.
děkan

doc. MgA. Jan Jindra
vedoucí ateliéru

Ve Zlíně dne 1. prosince 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že:

- jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně dne: 1. 12. 2021

Jméno a příjmení studenta: BcA. Marcela Očenášová

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Diplomová práca sa zaoberá tvorbou súčasného japonského fotografa Hiroshi Sugimota. Približuje jeho diela v kontexte času a jeho rôznych formách. Práca skúma viaceré filozofické otázky na pozadí Sugimotových fotografií a ich význam premieta do momentov, pocitov či symbolov, ktoré sú čitateľovi empiricky známe. Práca sa taktiež snaží vysvetliť kľúčové pojmy japonskej kultúry a filozofie, ktoré úzko súvisia so Sugimotovou tvorbou.

Kľúčové slová: Hiroshi Sugimoto, čas, fotografia, súčasná fotografia, konceptuálny, pominuteľný, filozofia, Japonsko, pocit, spomienka

ABSTRACT

This diploma work deals with the work of contemporary Japanese photographer Hiroshi Sugimoto. Thesis describes his works in the context of time and its various forms. Essay examines several philosophical questions in the background of Sugimoto's photographs and explains them through moments, feelings or symbols that are empirically known to the reader. This work also tries to explain key concepts of Japanese culture and philosophy, which are closely related to Sugimoto's work.

Keywords: Hiroshi Sugimoto, time, photograph, contemporary photography, conceptual, fleeting, philosophy, Japan, feeling, memory

Prehlásenie

Prehlasujem, že túto prácu som vypracovala samostatne s využitím uvedených prameňov a literatúry. Použité zdroje som citovala a uviedla v prílohe.

Zároveň prehlasujem, že odovzdaná verzia magisterskej práce a elektronická verzia nahraná do IS/STAG sú totožné.

Pod'akovanie

Pod'akovanie patrí vedúcemu mojej magisterskej práce – pánovi doc. MgA. Janovi Jindrovi, za jeho trpezlivosť a pomoc pri práci v podobe cenných komentárov a rád. Pod'akovanie patrí aj Mgr. Lucii Fišerovej, Ph.D., ktorá mi pomohla s uchopením témy a taktiež mi venovala svoj čas a znalosti pri konzultáciách. Ďakujem patrí aj MgA. Matejovi Chrenkovi za jeho podporu a poznámky, ktoré túto prácu obohatili. Posledné pod'akovanie patrí PhDr. Marte Bartošovičovej za úpravu textu a korektúru.

OBSAH

ÚVOD	10
1 HISTÓRIA JAPONSKEJ FOTOGRAFIE	11
1.1 JAPONSKÁ FOTOGRAFIA V ZÁPADNEJ KULTÚRE	12
2 HIROSHI SUGIMOTO	13
2.1 BIOGRAFIA	14
3 MELANCHÓLIA PRE NEPOZNANÉ OBDOBIE	18
4 UMENIE NEPODLIEHAŤ VPLYVU ČASU	25
5 ROZHODNUTIE (NE)ZACHYTIŤ PRCHAVÝ MOMENT	34
6 POCIT, ŽE ČAS PLYNIE STÁLE RÝCHLEJŠIE	45
7 VEDOMIE, ŽE TENTO OBRAZ SA VRYJE DO PAMÄTI	52
8 UVEDOMENIE, ŽE LEN ZOPÁR CHVÍL JE NEZABUDNUTEĽNÝCH	60
ZÁVER	66
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	67
ZOZNAM OBRÁZKOV	80

ÚVOD

Fotografia sa od ostatných umeleckých médií líši tým, že je pripútaná k svetu a teda aj ku fyzikálnym zákonom, ktoré v ňom platia. Odvíja sa od svetla, času a vonkajšej reality, na rozdiel napríklad od maľby, ktorá dokáže vzniknúť v akýchkoľvek podmienkach. Mohlo by sa zdať, že fotografia má oproti maľbe akúsi nevýhodu, avšak práve v tých vymenovaných mantineloch, ktoré sú jej dané, spočíva jej magická jedinečnosť. Pretože fotografia nič neimituje, ale funguje v našich životoch ako odtlačok času. „*Fotografia je o jednom bode momentu [...], ale ak budete tieto body nad'alej vytvárať, vytvorí líniu, ktorá odráža váš život.*” (Nobuyoshi Araki)¹

Už toľkokrát bolo povedané, že fotografia je momentom zamrznutým v čase, že sme sa akosi naučili dívať na snímky ako na obrazy zobrazujúce čokoľvek iné, len nie tému času. A potom sú tu takí fotografi, ako Hiroshi Sugimoto, ktorí tento kľúčový aspekt fotografie dostávajú do svojej tvorby. Téma času je veľmi komplexná a abstraktná zároveň. Dá sa uchopiť z množstva rôznych aspektov, ktoré oplývajú nevyčerpatelnými možnosťami, avšak na hranici svojich teórií držia kľúčový fakt, že vlastne ani v 21. storočí nevieme jednoznačne vysvetliť, čo čas vlastne je.

Práve preto sa v tejto práci snažím obsiahnuť viaceré pohľady, či už všeobecné, filozofické, súvisiace s fotografiou, ale aj problémami, ktoré s časom máme. Myšlienky sú naviazané na Sugimotove fotografie a moje subjektívne názory, ktoré mi pri jednotlivých témach vyvstávajú. Zaujímavý je aj Sugimotov ľahostajný postoj, kedy aj napriek tomu, že sa vo svete jeho práce rozoberajú v rozličných témach a smeroch – všetky považuje za správne so slovami: „*O Sugimotovom umení môžete povedať čo chcete a nič sa nedeje.*”²

V práci si kladiem za cieľ oboznámiť čitateľa s fundamentálnymi konceptami japonskej kultúry, ktoré prispievajú k porozumeniu filozofie, z ktorej Sugimoto príznačne vychádza. Nakoľko v našich končinách nejestvuje azda žiadna teoretická práca, ktorá by rozoberala jeho monografiu, čerpala som primárne zo zahraničných internetových zdrojov a knižných publikácií.

Zvolenou metódou som sa snažila zmysluplne spracovať Sugimotovu monografiu, v kľúčovom prepojení s témou času. Týmto textom by som chcela podnietiť a obohatiť čitateľa o nové myšlienkové pohľady, ktorými by sa mohol inšpirovať nielen vo svojej umeleckej činnosti, ale aj v rámci samotného života.

¹ GAALLEN, Anneloes van. *Never Photograph People Eating: And 50 other Ridiculous Photography Rules*. Holandsko: BIS Publishers, 2013. ISBN 978-90-6369-277-3.

² KAUFMAN, JASON EDWARD. INFINITE FOCUS. *Luxury magazine: ARTIST PROFILE* [online]. 2015, 2015, 16 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://jasonkaufman.com/wp-content/uploads/2016/11/Hiroshi-Sugimoto-Kaufman-Luxury.pdf>

1 HISTÓRIA JAPONSKEJ FOTOGRAFIE

Začiatky japonskej fotografie sa datujú od roku 1848, keď bol prvý fotografický prístroj dovezený holandskou loďou do Nagasaki. Išlo o obdobie sakoku³, kedy bola krajina uzavretá pred zvyškom sveta. V roku 1849 bol fotoaparát odovzdaný daimyō⁴ Shimazu Nariakirovi. Jeho portrét z roku 1857 je považovaný za najstaršiu zachovanú japonskú fotografiu. Vyhotoval ju Ichiki Shiro s využitím procesu dagerotypie.⁵

V 50. rokoch 19. storočia začalo Japonsko otvárať svoje brány do zahraničia vďaka čomu v obchodoch pribudlo viac fotoaparátov, príslušenstva a informácií o fotografovaní. S rastúcim záujmom o fotografiu, približne v čase prechodu z éry Edo do éry Meiji, si čoraz viac fotografov zakladalo ateliéry.⁶ Neskôr, začiatkom 20. storočia, začala výroba fotoaparátov v Japonsku prosperovať. Fotoaparáty tak boli lacnejšie a v celej krajine sa začali rozmáhať fotografické kluby a časopisy.⁷ Mnoho fotografov sa snažilo pozdvihnúť status fotografie do umeleckej formy rozvojom techniky a štýlu. Ich úsilie zahŕňalo aj špičkovú kvalitu vo výrobe fotokníh, ako aj experimentovanie s technikami tlače.⁸ V rokoch 1922 – 1926 vydávala Japonská asociácia fotografického umenia (Nihon Kōga Geijutsu Kyōkai) časopis Hakuyō, zameraný na „umeleckú fotografiu“ (geijutsu shashin). V mesačníkoch je zdokumentovaný umelecký vývoj japonskej fotografie, od tradičného piktorializmu až ku modernistickému expresionizmu, pomocou obrázkov a esejí samotných umelcov. Aj z toho dôvodu je Hakuyō považovaná za jednu z historicky najvýznamnejších japonských fotografických publikácií.⁹

³ Sakoku (鎖国, „uzamknutá krajina“) bola izolacionistická zahraničná politika japonského šógunátu Tokugawa, podľa ktorej boli na obdobie 264 rokov počas obdobia Edo (od roku 1603 do roku 1867) výrazne obmedzené vzťahy a obchod medzi Japonskom a inými krajinami. Takmer všetkým cudzím štátnym príslušníkom bol zakázaný vstup do Japonska a rovnako aj obyčajným Japoncom bolo zabránené opustiť krajinu.

Sakoku. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Sakoku>

⁴ Daimyō (大名, daimjó) boli mocní japonskí magnáti, feudáli, ktorí od 10. storočia do začiatku obdobia Meiji v polovici 19. storočia ovládali väčšinu Japonska zo svojich rozsiahlych dedičných pozemkov. Boli podriadení shōgun (šógunovi) a menovite cisárovi a kuge.

Daimyo. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Daimyo>

⁵ YASUKA. *A SHORT HISTORY OF PHOTOGRAPHY IN JAPAN*. KCP INTERNATIONAL: JAPANESE LANGUAGE SCHOOL [online]. 2016, 16. MÁJ 2016 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.kcpinternational.com/2016/05/a-short-history-of-photography-in-japan/>

⁶ YASUKA, ref. 5

⁷ YASUKA, ref. 5

⁸ WARD, Aaron Francis (2021) "Sugimoto's Middle Brow and the Collective Horizon," *Japanese Society and Culture: Vol. 3*, Article 1. Available at: <https://gensoken.toyo.ac.jp/japanese-society-and-culture/vol3/iss1/1>

⁹ First Steps toward Modernism in Japanese Photography. *PRINCETON UNIVERSITY LIBRARY* [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://library.princeton.edu/news/marquand/2013-08-21/first-steps-toward-modernism-japanese-photography>

Počas druhej svetovej vojny sa fotografia začala považovať za prostriedok šírenia informácií o národnej politike v krajine a aj mimo nej. Fotografi skúmali médium ako nástroj na dokumentovanie spoločnosti ako celku.¹⁰ Po devastácii spôsobenej vojnou sa fotografický priemysel v Japonsku zotavil a do 50. rokov 20. storočia boli japonské fotoaparáty celosvetovo známe vysokými štandardmi. Koncom 60. až 80. rokov ho vysoký ekonomický rast posunul do popredia pred amerických a nemeckých výrobcov.¹¹

Deväťdesiate roky boli poznamenané japonskou recesiou. Mnoho vydavateľov fotokníh skrachovalo a množstvo fotografických časopisov a galérií zaniklo. Bolo to však aj obdobie, keď fotografia v kultúre vzrástla. Prekvitala výtvarná fotografia, pre ktorú veľké múzeá umenia zriadili fotografické oddelenia a výstavné priestory. V Japonsku je fotografia do značnej miery súčasťou technologickej kultúry, nakoľko odtiaľ pochádza väčšina popredných značiek fotoaparátov vrátane Canon, Nikon, Sony, Panasonic a Olympus.¹²

1.1 Japonská fotografia v západnej kultúre

Japonská fotografia sa do pozornosti západnej kultúry dostala až takmer na konci 20. storočia. Hoci už omnoho skôr sa na západnej pologuli uskutočňovali výstavy s japonskými autormi, podľa japonskej kurátorky a umeleckej kritičky Mariko Takeuchi vedelo o japonskej kultúre len veľmi málo ľudí. Navyše múzeí a galérií, ktoré sa venovali vystavovaniu fotografií na vysokej úrovni bolo obzvlášť málo. V 70. rokoch sa uskutočnili dve veľké výstavy zamerané na japonskú fotografiu. Prvá v roku 1974 *New Japanese Photography (Nová japonská fotografia)* v Múzeu moderného umenia v New Yorku (The Museum of Modern Art), ktorej kurátormi boli John Szarkowski a Shoji Yamagishi, druhá výstava sa konala v Medzinárodnom centre fotografie (International Center of Photography) v roku 1979 pod názvom *Japan: A Self-Portrait (Japonsko: Autoportrét)*. Tieto dve výstavy prakticky predstavili každého popredného japonského fotografa tej doby. Avšak podľa Mariko Takeuchi záujem o japonskú fotografiu v západných krajinách vzrástol najmä v 90. rokoch, a to predovšetkým so zameraním na jednotlivých umelcov ako Nobuyoshi Araki, Daido Moriyama a Hiroshi Sugimoto. Vďaka nim si kurátori, zberatelia a umeleckí nadšenci uvedomili bohatstvo japonskej fotografie a začali sa o ňu viac zaujímať.¹³

¹⁰ KIMURA, Eriko. *JAPAN IN TRANSITION: 20TH-CENTURY PHOTOGRAPHY FROM KIMURA TO MORIMURA*. NATIONAL GALLERY OF CANADA [online]. 9. OKTÓBER 2019 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.gallery.ca/magazine/exhibitions/ngc/japan-in-transition-20th-century-photography-from-kimura-to-morimura>

¹¹ YASUKA, ref. 5

¹² YASUKA, ref. 5

¹³ BRUEGGEMANN, Ferdinand. *Focus on contemporary Japanese photography. Interview with Mariko Takeuchi, Part I*. JAPAN-PHOTO.INFO: *Thoughts on Japanese photography by Ferdinand Brueggemann* [online]. 26. AUGUST 2009 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://japan-photo.info/focus-on-contemporary-japanese-photography-interview-with-mariko-takeuchi-part-i/>

2 HIROSHI SUGIMOTO

Hiroshi Sugimoto je považovaný za jedného z najznámejších a najuznávanejších fotografov súčasnosti. Do povedomia sa dostal už v 80. rokoch, kedy sa stal jedným z najlepších umelcov novej generácie spolu s autormi ako Andreas Gursky, Cindy Sherman či Jeff Wall. Títo umelci spoločne premenili médium fotografie z remesla na hlavnú formu umenia.¹⁴

Sugimoto je intelektuálny a obsiahly znalec umeleckej tradície a klasickej japonskej kultúry. Jeho tvorbe predchádzala dlhodobá príprava. Tá sa vo výsledných fotografiách odráža konceptuálne hlbokými obrazmi, ktoré u diváka vyvolávajú filozofickú reflexiu.¹⁵ Charakteristickým prístupom sú jeho vysoko formalistické fotografické série, v ktorých dominuje čiernobiely obraz a prirodzené svetlo. Námetovo sa v dielach primárne zaoberá skúmaním tém dotýkajúcich sa plynutia času, empirizmu, vedomia, histórie či pôvodu existencie.¹⁶ Vo vizuálne prítiažlivých a technicky vypracovaných snímkach sa pýta diváka na jeho vlastnú schopnosť vnímania, pričom stavia hranice medzi realitou a ilúziou.¹⁷ O jeho tvorbe sa taktiež hovorí, že spája japonskú tradíciu so západnými myšlienkami: „*Mojím cieľom bolo vizualizovať starodávnu vrstvu ľudskej pamäte pomocou fotografie. Je to o návrate do minulosti a spomienke na to, odkiaľ pochádzame a ako sme vznikli.*“¹⁸ V Sugimotových fotografiách môžeme vidieť pohľady na morské horizonty – *Seascapes* (1980-), premietnutie dvojhodinového filmu na filmovom plátne v sérii *Theaters* (1976-), fotografie vedeckých vitrín *Dioramas* (1976-2012), portréty voskových figurín *Portraits* (1994-1999) a mnoho ďalšieho.

Vo svojej práci využíva výlučne veľkoformátovú drevenú kameru (8x10 inch) a čiernobiely film. Je totiž toho názoru, že farebná fotografia pôsobí umelo a podkopáva vieru diváka v obraz. Technicky je pedantný a fotografické materiály si vždy vyvoláva sám vo vlastnoručne miešaných chemikáliách, podľa receptov amerického krajinárskeho fotografa Ansela Adamsa.¹⁹

Hiroshi Sugimoto je multidisciplinárny umelec, ktorý sa okrem fotografie čoraz viac zaoberá objektmi, inštaláciou či dokonca architektúrou.²⁰

¹⁴ DAVID. *Hiroshi Sugimoto: Capturing the Transience of Time*. PHOTOGPEDIA [online]. UNITED STATES, 14. MAREC 2021 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://photogpedia.com/hiroshi-sugimoto/>

¹⁵ SUGIMOTO, H. (2016). *Hiroshi Sugimoto: Black box*. (P. Larratt-Smith & I. do E. Santo, Eds.). Aperture. ISBN 978-1-59711-359-5

¹⁶ DIAS, Sarah Frances, BLAIR, Anna, ed. *Hiroshi Sugimoto Artist Overview and Analysis: Hiroshi Sugimoto - Biography and Legacy*. THE ART STORY [online]. UNITED STATES, 25. FEBRUÁR 2018 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.theartstory.org/artist/sugimoto-hiroshi/life-and-legacy/>

¹⁷ SUGIMOTO, H. (2016), ref. 15

¹⁸ Hiroshi Sugimoto - *Biography*. ARTSATION.COM: YOUR CONTEMPORARY ART SHOP [online]. GERMANY [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://artsation.com/en/artists/hiroshi-sugimoto>

¹⁹ DIAS, ref. 16

²⁰ HIROSHI SUGIMOTO: *BIOGRAPHY*. GALLERIACONTINUA [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.galleriacontinua.com/artists/hiroshi-sugimoto-72/biography>

2.1 Biografia

Hiroshi Sugimoto sa narodil vo februári roku 1948 v japonskom Tokiu, tri roky po druhej svetovej vojne. Tokio bolo v tom čase ešte stále zdevastované, avšak blok, v ktorom vyrastal, zostal neporušený. Záujem o fotografiu sa u neho prejavil ešte kým bol dieťa. Vo video interview pre svetovú aukčnú spoločnosť Christies ukázal svoj prvý fotoalbum, ktorý vytvoril ako 9-ročný. Primárnou fascináciou malého Sugimota boli vlaky tokijskej stanice. Ranné zábery zobrazujú pozoruhodné kompozície, len výška, z ktorej sú fotografované, napovedá divákovi, že ich mohol nasnímať malý chlapec.²¹

Keď mal 12 rokov, jeho otec si zaobstaral drahý fotoaparát. Išlo o Mamiyu 6, teda stredoformátovú kameru na zvitkový film. Pretože fotoaparát bol pre otca komplikovaný, automaticky ho posunul svojmu synovi. Dvanásťročný Sugimoto sa naučil mamiyu ovládať a dokonca si v šatníku zostrojil tmavú komoru. Vtedy sa fotografia stala jeho koníčkom.²² Na strednej škole zase skúšal do jedného fotografického políčka zachytiť film premietajúci na plátne v kinosále. V prvom filme, ktorého dej takto fotografoval, hrala známa herečka Audrey Hepburn.²³

Aj napriek značnej fascinácii fotografickým obrazom Sugimoto nerozmýšľal nad fotografiou ako jeho budúcou kariérou. Rozhodol sa študovať politiku a sociológiu na Univerzite Rikkyo v Tokiu. Po získaní bakalárskeho titulu roku 1970 sa odhodlal vycestovať smerom na západ. Navštívil Poľsko, Sovietsky zväz, krajiny západnej Európy a dokonca aj Ameriku. V Los Angeles sa rozhodol zostať a študovať. V roku 1974 získal ďalší bakalársky titul, tentokrát z oblasti umenia (BFA – Bachelor of Fine Arts) na losangelskej Art Center College of Design. Počas štúdia v Amerike si všimol, že mnohí študenti mali záujem o zen-budhizmus. Uvedomil si, že jeho interes o cudzie kultúry ho priviedol k zanedbaniu vlastnej japonskej kultúry. Vtedy začal Sugimoto študovať východnú filozofiu a zen. *„Prišiel som do Kalifornie v roku 1970 a toľko ľudí sa ma pýtalo, či som budhista alebo či poznám zenovú teóriu, či som už osvietený alebo nie. Tak som povedal: „Áno, som osvietený,“ a potom som sa rýchlo učil, aby som to dohnal.”* Zen-budhizmus neskôr zohral dôležitú úlohu v jeho umeleckej tvorbe. Po ukončení štúdia v LA sa na niekoľko mesiacov vrátil do Japonska a koncom roka 1974 sa presťahoval do New Yorku.²⁴ Tam v roku 1976 navštívil po prvý

²¹ Hiroshi Sugimoto: *The Infinite and the Immeasurable* - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=iRngA5JeOBY&list=PLmH5sOhn51nd8mrTkWRua_czbl9hNDT3Y&ab_channel=Christie%27s

²² Hiroshi Sugimoto *Interview: Between Sea and Sky* - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=JWh4t67e5GM&list=PLmH5sOhn51nd8mrTkWRua_czbl9hNDT3Y&index=15

²³ Hiroshi Sugimoto: *The Infinite and the Immeasurable* ref. 21

²⁴ DAVID, ref. 14

raz preslávené Americké prírodovedné múzeum (American Museum of Natural History), kde ho zaujali realistické diorámy zvierat v krajine. Táto návšteva mu ponúkla námet pre jeho prvú fotografickú sériu *Dioramas*, v ktorej skúma hranice medzi tým, čo je skutočné a čo fiktívne. V tomto období sa začal venovať aj ďalším dnes úspešným fotografickým sériam *Seascapes* a *Theaters*. Medzi ďalšie jeho diela patria tzv. portréty sviečok *In Praise of Shadows* z roku 1998, kolekcia portrétov voskových figurín z múzea Madame Tussauds New York – *Portraits*, séria *Architecture* (2000-2003) zase pozostáva z rozmazaných obrazov známych príkladov modernistickej architektúry a v diele *Conceptual Forms* (2004) skúma mechanické modely z obdobia priemyselnej revolúcie.²⁵

Sugimotova tvorba je značne inšpirovaná aj surrealistickou či dadaistickou teóriou a tvorbou Marcela Duchampa. Vo svojich dielach vytvára tajomné scény, pričom sa považuje len za pozorovateľa tohto sveta: „*Fotografia je ako nájdený predmet. Fotograf nikdy nevytvára skutočné predmety, len vykráda obrazy z tohto sveta.*“²⁶ Diela japonského umelca zapôsobia svojou jasnosťou a meditatívnu auru. Zároveň sa pokúšajú vyzdvihnúť a rozšíriť vnímanie diváka tým, že kladú zásadné otázky vzťahu fotografie a času, umenia a vedy, reality a imaginácie.²⁷

Hiroshi Sugimoto nie je len fotograf. Je to umelec, mysliteľ, ktorý experimentuje so sochárskymi objektmi, dizajnom, architektúrou. Nakoľko oficiálne architektonické povolenie by si vyžadovalo roky školenia, najal si troch mladých kvalifikovaných architektov, ktorí mu pomáhajú uskutočňovať jeho vízie.²⁸ Hoci je často prezentovaný ako architekt, humorne sa nazýva tzv. „*architektom bez licencie.*“²⁹ Jeho najambicióznejším architektonickým počinom je vlastné observatórium Enoura Observatory (2017), komplex v okrese Enoura mesta Odawara, ktoré leží na východnom pobreží Japonska, vzdialené asi hodinu od Tokia.³⁰ Tento architektonický priestor zahŕňa výstavné priestory, zbierku Sugimotových starožitností, dve pódia Noh,³¹ čajovňu,

²⁵ HIROSHI SUGIMOTO: *BIOGRAPHY*, ref. 20

²⁶ HIROSHI SUGIMOTO: *ABOUT. QG GALLERY* [online]. BELGIUM [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://qg-gallery.com/hiroshi-sugimoto/>

²⁷ Hiroshi Sugimoto - Biography. ARTSATION.COM, ref. 18

²⁸ DAY, Lara. *Hiroshi Sugimoto Designs Own Museum. THE WALL STREET JOURNAL* [online]. UNITED STATES: *THE WALL STREET JOURNAL*, 2014, 22. JANUÁR 2014 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/BL-SJB-13496>

²⁹ BOOKER, Bianca. *The Veteran Photographer Making Stunning New Buildings. THE NEW YORK TIMES STYLE MAGAZINE: MARIAN GOODMAN GALLERY* [online]. 3. APRÍL 2017, 2017, 6 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://www.mariangoodman.com/usr/documents/press/download_url/151/the-new-york-times-style-magazine-april-3-2017-.pdf

³⁰ BOOKER, ref. 29

³¹ *Noh* (能, Nō) je forma divadla zahŕňajúca hudbu, tanec a drámu, ktorá vznikla v 14. storočí. Zápletky sú zvyčajne čerpané z legend, histórie, literatúry a témy sa často týkajú snov, nadprirodzených svetov a duchov. Jedným z kľúčových prvkov Noh sú masky, ktoré shite (hlavná postava) nosí. Divákovi napovedajú, aký druh postavy je zobrazený

Noh Theater. *JAPAN-GUIDE.COM* [online]. 13. JÚN 2021 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.japan-guide.com/e/e2091.html>

kancelárie jeho Nadácie Odawara Art Foundation a výhľad na morský horizont: žijúcu fotografiu so série *Seascapes*.

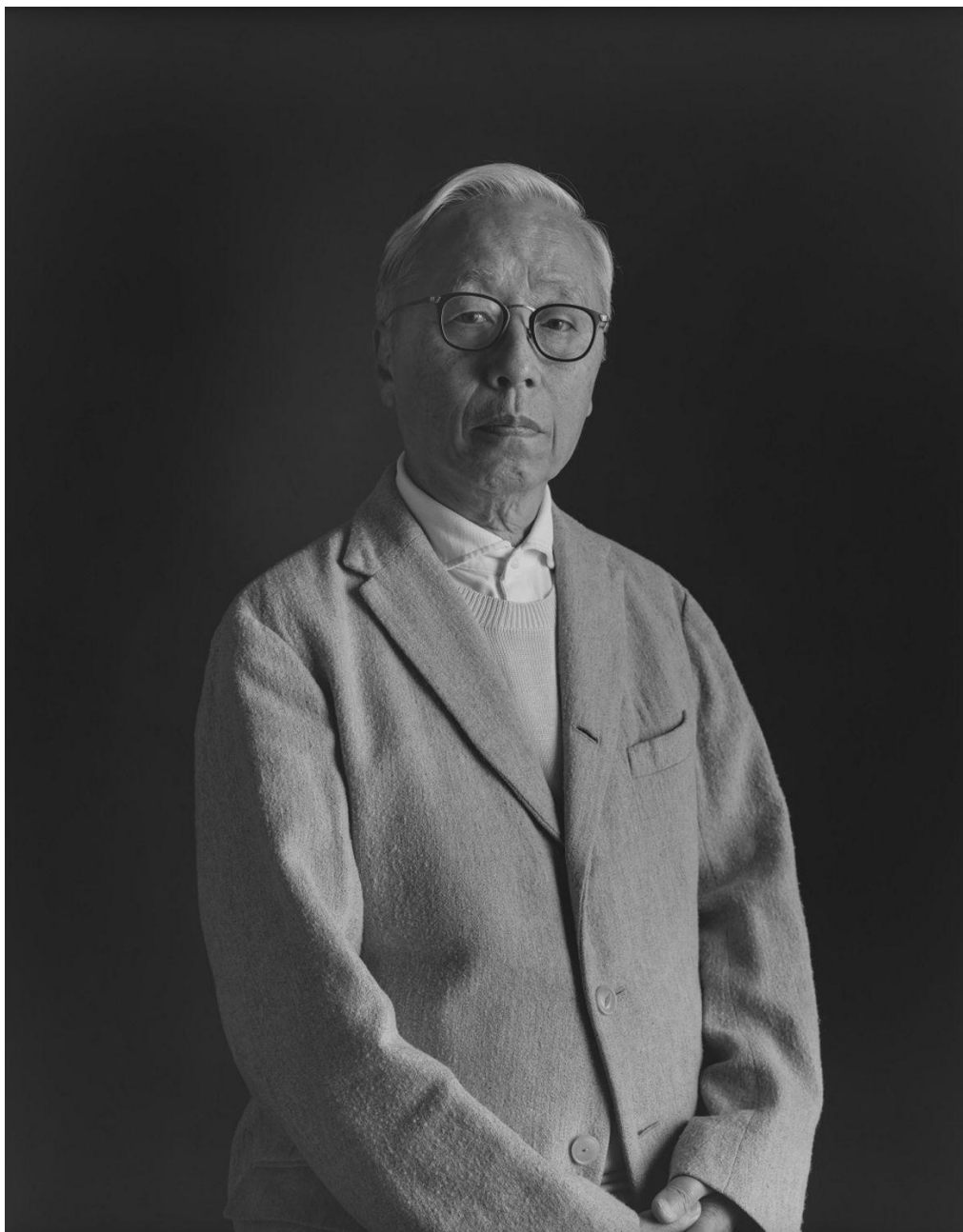
Obrázok 1. Hiroshi Sugimoto, *Enoura Observatory*, 2017

V priebehu rokov vydal Sugimoto niekoľko autorských publikácií. Napríklad *Seascapes* (1994), *Time Exposed* (1995), *Theatres* (2006)³² vystavoval po celej Amerike, Európe a Ázii. Získal množstvo grantov a štipendií a jeho práca sa okrem iného nachádza v zbierkach Tate Gallery, v Múzeu súčasného umenia v Chicagu (Museum Of Contemporary Art) či v Metropolitnom múzeu v New Yorku (Metropolitan Museum of Art). V roku 2001 získal medzinárodnú cenu Hasselblad Foundation vo fotografii. Medzi jeho ďalšie fotografické ocenenia patrí cena Photo España (2006), japonská cena Praemium Imperiale (2009) a dokonca získal aj japonskú národnú medailu cti s fialovou stuhou (2010). Francúzskou vládou bol v roku 2013 menovaný za Officier dans l'Ordre des Arts et des Lettres (dôstojník Rádu umenia a literatúry, 2013).^{33, 34} Hiroshi Sugimoto je považovaný za jedného z najvýznamnejších japonských a vôbec súčasných umelcov posledných 40 rokov.

³² HIROSHI SUGIMOTO. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Hiroshi_Sugimoto

³³ HIROSHI SUGIMOTO: *BIOGRAPHY*, ref. 20

³⁴ KAUFMAN, ref. 2

Obrázok 2. Hiroshi Sugimoto, autoportrét, 2019

3 MELANCHÓLIA PRE NEPOZNANÉ OBDOBIE

Obrázok 3. Hiroshi Sugimoto, *Pre-Photography Time Recording Device 028*, 2008

Kresťanský teológ a filozof Svätý Augustín na otázku Čo je to čas? odpovedal: „*Ak sa ma to nikto nespýta, viem to, ak to chcem vysvetliť niekomu, kto sa pýta, tak to neviem.*”³⁵ To čo Augustín povedal pred mnohými rokmi je relevantnou odpoveďou na opísanie onoho fenoménu aj dnes. Času sa všetko podriaďuje. Človek mu denne podlieha a aj napriek jeho každodennej prítomnosti a spoločenskej praxi je obrovská priepasť medzi týmto javom a jeho verbálnym popisom.³⁶ Jacques Derrida, francúzsky filozof, v autorskej publikácii *Given Time: I. Counterfeit Money* píše o čase ako o „*elemente samotnej neviditeľnosti.*” Austrálska filozofka Elisabeth Grosz v reakcii na Derridovu myšlienku tvrdí, že čas má vlastnosť zanikajúcej, pominuteľnej a neistej identity, ktorá odoláva

³⁵ BRANN, Eva T. H. *What, Then, is Time?* [online]. REPRINT. Rowman & Littlefield, 1999, 237 s. [cit. 2022-04-18]. ISBN 0847692930. Dostupné z: <https://books.google.sk/books?id=uPMoTZao8FUC>. str.117.

³⁶ WITTMANN, Mirjam. „*Time, extended: Hiroshi Sugimoto with Gilles Deleuze.*” *Image and Narrative* [online]. BELGIUM, 2009, MAREC 2009 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: http://www.imageandnarrative.be/inarchive/Images_de_l_invisible/Wittmann.htm

konkretizácii alebo akejkol'vek priamej reprezentácii. Zároveň ho nemožno uchopiť psychicky ani koncepcne, čo je podľa nej dôvodom, prečo Derrida udeľuje času štatút neviditeľného.³⁷

Fotografia je obraz, výrez reality vytvorený zachytením svetla na svetlocitlivý materiál. Je tým jedinečným magickým médiom, ktoré do seba nasáva to „neviditeľné“, filozoficky neuchopiteľné a premieta ho do formy obrazu, ktorému rozumieme. Je konšteláciou momentu v čase a priestore. Fotografické snímky boli od počiatku vnímané ako zastavené momentky. Nazývali sa aj „stills – nehybné“, čiastočne preto, že fotografi zvykli pred stlačením spúšte zakričať „still,“ aby upozornili fotografované osoby, že sa blíži otvorenie uzávierky a preto by sa nemali hýbať.³⁸ Ako ale môžeme hovoriť o čase vo fotografickom obraze, keď fotografická snímka bola (a neustále je) vnímaná ako statický objekt? Podľa teoretičky Mirjam Wittmanovej sa vzťah medzi fotografickým obrazom a časom tradične vníma rôznymi spôsobmi – napríklad ako naratívny obraz, ako proces medzi divákom a obrazom alebo ako čas, ktorý súvisí s konštrukciou obrazu.³⁹

Sugimotov fotografický prístup je však v rozpore so spomínanou tradičnou predstavou o snímke pojednávajúcej o krátkom, pominuteľnom momente. V jeho tvorbe fotografia doslova stelesňuje časové trvanie jednoduchým a konceptuálne podporujúcim spôsobom. Rovnako sa zdá, že si jeho tvorba pýta istú formu pozornosti od diváka, ktorá taktiež vyžaduje svoj čas.⁴⁰

Pred fotografiou to boli maľby alebo sochy, ktoré mali dôležitú úlohu sprostredkovať čo najvernejšiu podobu reality. Pred nimi zase písmo či hovorené slovo boli prostriedkami našich predkov, ktorými zdieľali, posúvali a teda aj uchovávali informácie. Existuje ale „zariadenie“, ktoré zaznamenalo stopy času ešte skôr, než sa na Zemi objavili prví ľudia. Fosílie sú zachované pozostatky kedysi žijúcich organizmov. Nejde o zvyšky samotného organizmu, ale o ich odtlačky uchované v sedimente. Takto prezervované stopy života sa stávajú fosíliami až keď dosiahnu vek približne 10 tisíc rokov.⁴¹ Najstaršie zachované fosílie môžu mať až 4 miliardy rokov.⁴² Svojím spôsobom sú veľmi podobné fotografii. Tak ako snímka je zmrazovaním času, fosílie predstavujú

³⁷ GROSZ, Elizabeth. *Becomings: Explorations in Time, Memory, and Futures* [online]. Cornell University Press, 1999, 250 s. [cit. 2022-04-18]. ISBN 0801485908. Dostupné z: <https://books.google.sk/books?id=uPMoTZao8FUC>. str.1.

³⁸ LOWRY, Joanna, David GREEN. *Stillness and Time: Photography and the Moving Image* [online]. UNITED KINGDOM, 2005, s. 2 [cit. 2022-04-18]. ISBN 1-903796-19-9. Dostupné z: file:///Users/Marcela%201/Downloads/STILLNESS_AND_TIME_PHOTOGRAPHY_AND_THE_M.pdf

³⁹ WITTMANN, ref. 36

⁴⁰ LAWSON, Cynthia. *Layered Photography: A Case for Still Images as “Time-based” Media*, Academia.edu [online]. 2009, [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

https://www.academia.edu/4278589/Layered_Photo%20graphy_A_Case_for_Still_Images_as_Time_based_Media

⁴¹ EVERS, Jeannie a Emdash EDITING, ed. *Fossil. NATIONAL GEOGRAPHIC: SOCIETY* [online]. UNITED STATES, 22. FEBRUÁR 2013 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/fossil/>

⁴² Fossil. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Fossil>

časovú skamenelinu. Podľa rodeného Japonca, ak by sme pripustili technológiu fosílií za umenie, mohli by sme ich charakterizovať ako najstaršie formy umenia.⁴³

Podobnosť zachytávania času skrze fosílie a fotografie si Sugimoto uvedomil počas fotografovania podmorskej diorámy, ktorá predstavovala obdobie kambria spred 542 miliónov rokov. Trilobity⁴⁴ nachádzajúce sa v dioráme boli vytvorené podľa odtlačku fosílie: „Uvedomil som si, že zachytávanie fotografie je skamenenie (fosilizovanie) súčasnosti”.⁴⁵

Obrázok 4. Hiroshi Sugimoto, *Ordovician Period*, 1992

V istom období bol Sugimoto obchodníkom so starožitným umením, čo ho priviedlo ku rôznym archeologickým artefaktom, budhistickým dielam, maľbám, meteoritom či dokonca fosíliám.⁴⁶ Vo video interview pre Art21 z roku 2005 ukázal v jeho manhattanskom štúdiu zbierku fosílnych skamenelín, ktorú si uchováva v nerezovo presklenej schránke. Túto skrinku nazýva „prenosnou Shinto shrine”⁴⁷ a vyťahuje z nej zrkadlo so slovami, že v japonských svätyniach Shinto shrine musí byť vždy umiestnené zrkadlo. Pravdepodobne preto, že sa jedná o odraz starej

⁴³ SUGIMOTO, Hiroshi. *Pre-Photography Time-Recording Device*. HIROSHI SUGIMOTO [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.sugimotohiroshi.com/pptrd>

⁴⁴ Trilobity. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Trilobity>

⁴⁵ SUGIMOTO, ref. 43

⁴⁶ PORTFOLIO / PRINTS. AMANASALTO [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://amanasalto.com/en/portfolio-prints-en/852/>

⁴⁷ Kami. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Kami>

spomienky na ich predkov.⁴⁸ Jedným z ústredných pilierov japonskej tradície je úcta k ich predchodcom. Táto starostlivosť a rešpekt preniká do každého aspektu japonskej kultúry⁴⁹ a je viditeľná aj v Sugimotovej tvorbe. Vyhynuté formy života sa mu prihovárajú prostredníctvom svojich fosílií.⁵⁰ Preto tieto relikvie zhromažďuje a fotografuje v sérii s názvom *Pre-photography Time-Recording Device (Pred-fotografické, čas zachytávajúce zariadenie)*. Ide o jednoduché zátišia skamenených odtlačkov sedimentu, položených na jednotnom sivom pozadí. Odfotografované sú pri mäkkom rozptýlenom dennom svetle, ktoré zdôrazňuje plasticosť stopy po dávno vyprahnutom živote. Ak otvoríme fosílnu skamenelinu, rovnako ako pri fotografii, jedna strana bude „negatívna“ a druhá „pozitívna“.

Niektoré zátišia zobrazujú pozitívnu časť, druhé negatívnu a v niektorých dokonca zapája oba fragmenty. Hoci sú fotografované rovnakým prístupom, každá snímka je jedinečným obrazom zapečateným v usadenine či celkovým tvarom skameneliny. Tento okraj „portrétu“ prehistorického života pripomína svojimi organickými hranami otrhaný papier. Vďaka tomu ho môžeme vnímať aj ako samostatný obraz, vytvorený prírodou a časom. Jednej fosílii, ktorú má Sugimoto v zbierke, trval proces vzniku 56 miliónov rokov, ďalšej zobrazujúcej morské hviezdice to zabralo desaťnásobne viac času.⁵¹ Fotografia je z tohto pohľadu okamžitá. A fotografovaním už takto skamenelých momentov v čase prispieva ku dvojitej fosilizácii.

Belgický fotograf Patrick Gries, podobne ako Sugimoto, prepája médium fotografie s vedeckými objektmi.⁵² Za šesť mesiacov vyfotografoval viac ako 250 kostíer v Národnom prírodovednom múzeu v Paríži (Muséum national d'histoire naturelle) a na ďalších štyroch miestach vo Francúzsku. Typologická čiernobiela séria s názvom *Evolution* predstavuje kostry od najmenších stavovcov po najväčšie. Niektoré fotografie predstavujú skelet zvieratá v portréte, iné v pohybe a napr. krahulca obyčajného môžeme vidieť ako drží v zobáku „kostru mláďaťa“. Fotografický prístup je jednotný a všetky stoja pred čiernym pozadím ako sochy. Táto séria v sebe nesie silný

⁴⁸ Hiroshi Sugimoto in "Memory." ART21 [online]. UNITED STATES, 23. SEPTEMBER 2003 [cit. 2022-04-18].

Dostupné z: <https://art21.org/watch/art-in-the-twenty-first-century/s3/hiroshi-sugimoto-in-memory-segment/>

⁴⁹ PICKEN, STUART D. B. *KAMI AND ANCESTORS: DEATH IN THE JAPANESE TRADITION* (5/20).

THINK.IAFOR.ORG: THE ACADEMIC PLATFORM [online]. JAPAN, 14. APRÍL 2016 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://think.iafor.org/kami-ancestors-death-japanese-tradition/#:~:text=One%20of%20the%20central%20pillars,very%20aspect%20of%20Japanese%20culture>

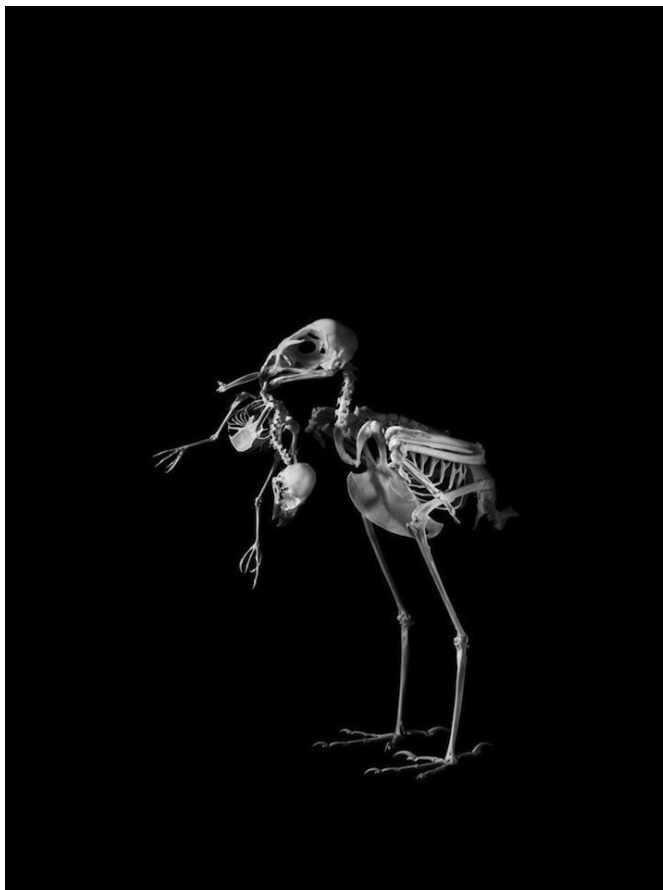
⁵⁰ SUGIMOTO, Hiroshi, History of history. *21st Century Museum of Contemporary Art, Kanazawa*. [online]. JAPAN, 2009 [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: <https://www.kanazawa21.jp/en/12press/pdf/sugimoto.pdf>

⁵¹ Hiroshi Sugimoto discusses his collection of "pre-photography time-recording devices". FRAENKEL GALLERY: FRAENKEL CONVERSATIONS [online]. 2018 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

<https://fraenkelgallery.com/conversations/watch/hiroshi-sugimoto-discusses-collection-pre-photography-time-recording-devices>

⁵² GRIES, PATRICK. *Evolution*. PATRICK GRIES PHOTOGRAPHY [online]. BELGIUM [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://patrickgries.photography/evolution-editions-xavier-barral>

odkaz procesu Darwinovej teórie, v ktorom sa život znova a znova menil. Tieto kostry, rovnako ako Sugimotove fosílie, v sebe nesú stopy histórie a niekoľkých miliárd rokov evolúcie.⁵³

Obrázok 5. Patrick Gries, *Eurasian sparrowhawk + house sparrow*

Keď premýšľame o našich predkoch z minulosti, väčšina z nás si predstaví ľudí z 19. alebo 20. storočia, pretože je jednoduchšie sa s nimi stotožniť. Skúsme si však predstaviť všetkých tých hrdinov, zbabelcov, kráľov, otrokov či obyčajných ľudí, ktorí žili a chodili po Zemi pred niekoľkými tisíckami rokov. Rovnako ako aj my dnes nachádzame a s úžasom obdivujeme najstaršie odtlačky života, mohli ich objaviť a obdivovať aj oni. Hoci väčšina filmových reprodukcí a dokumentov nám ukazuje primárne starosti, ktorými si títo ľudia prechádzali, predsa len neboli takí odlišní od nás. Taktiež nachádzali v prírode formu zábavy, kúpali sa, skrývali či naháňali, smiali sa, plakali, hovorili príbehy, objímali sa a milovali. Niektoré jedlá im možno nechutili, v istých momentoch prežívali pocity hanby, melanchólie, prvej zamilovanosti, radosti. S pohľadom na

⁵³ Evolution: In Action: Photographs by Patrick Gries. *LENS CULTURE: BOOK REVIEW* [online]. NETHERLANDS [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.lensculture.com/articles/patrick-gries-evolution-in-action>

zachované, historické predmety z minulosti nás môže zaplaviť clivý pocit. Zrejme každý máme subjektívne blízko k nejakému časovému obdobiu, do ktorého by sme radi nahliadli, ktoré nás fascinuje viac ako iné epochy. U Sugimota je to možno práve obdobie pred fosíliami, moment predtým, než sa príbehy života zastavili medzi dvoma vrstvami.

Obrázok 6. Hiroshi Sugimoto, *Pre-Photography Time Recording Device 037*, 2008

Obrázok 7. Hiroshi Sugimoto, *Pre-Photography Time Recording Device 040*, 2008

Obrázok 8. Hiroshi Sugimoto, Pre-Photography Time Recording Device 026, 2008

Obrázok 9. Hiroshi Sugimoto, Pre-Photography Time Recording Device 020, 2008

4 UMENIE NEPODLIEHAŤ VPLYVU ČASU

Obrázok 10. Hiroshi Sugimoto, *Hyena - Jackal - Vulture*, 1976

Múzeum je budova alebo inštitúcia, ktorá sa stará o kolekcie, diela a ďalšie objekty kultúrneho, umeleckého, historického a vedeckého dedičstva za účelom ich ochrany a vystavovania verejnosti.⁵⁴ O svojej dôležitosti hovorí už jej samotná budova, nakoľko sa zvyčajne vyčleňuje spomedzi ostatných budov. Taktiež býva aj architektonickým dôkazom konkrétného časového obdobia. O múzeu píšem v ženskom rode, hoci jej gramatický rod v slovenskom jazyku pripisujeme strednému rodu, teda to (ono) múzeum. Múzeum má, podľa môjho pohľadu, v sebe silnú dávku feminity, ktorá by sa dala vysvetliť už od jej etymologického základu, ktorý nesie v slove múza,⁵⁵ teda od gréckych mytologických ochrankýň umenia.⁵⁶ Zároveň sa do nej vstupuje majestátnym vchodom, otvorom a jej všeobecná funkcia ochrany, uchovávaní a dozrievaní tamojších artefaktov tak posilňuje charakter samotného ženského lona.

V jej tele sa potom nachádza spleť rôznych časových pásiem naprieč minulosťou. Obdobia zvyknú byť vymedzené priestorovo, kedy určitá etapa prináleží niekoľkým miestnostiam, stenám či

⁵⁴ museum noun - Definition, pictures, pronunciation and usage notes | Oxford Advanced Learner's Dictionary at OxfordLearnersDictionaries.com. Oxford Learner's Dictionaries | Find definitions, translations, and grammar explanations at Oxford Learner's Dictionaries [online]. Copyright © 2022 Oxford University Press [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/museum?q=museum>

⁵⁵ museum | Etymology, origin and meaning of museum by etymonline. Etymonline - Online Etymology Dictionary [online]. Copyright © 2001 [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: <https://www.etymonline.com/word/museum>

⁵⁶ Muses. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Muses>

celému poschodiu. Návštevník má tak možnosť pohodlne a chronologicky cestovať v čase naprieč priestorom architektúry. Toto miesto predstavuje akýsi pomyselný teleport do minulosti, do ktorej divák vstupuje s mimoriadnou dávkou pozornosti a so zámerom opustiť súčasnosť. Môžeme tak povedať, že múzeum je chrámom času.

V súčasnosti medzi jeden z najznámejších chrámov času patrí Americké prírodovedné múzeum v New Yorku (American Museum of Natural History). Keď Hiroshi Sugimoto v roku 1974 po prvý raz zavítal do New Yorku, navštívil ono preslávené múzeum. Pri pohľade na výstavu diorám prišiel na kuriózný objav, kedy vypchaté zvieratá umiestnené pred namaľovanými kulisami pôsobili na pohľad falošne, no pri letmom pohľade so zatvorením jedného oka zmizla Sugimotovi všetka okolitá perspektíva z dohľadu, vďaka čomu scény za sklom pôsobili veľmi reálne. Sugimoto tak podľa jeho slov „*našiel spôsob vidieť svet ako fotoaparát*”.⁵⁷

O dva roky neskôr začal dokumentovať tieto preparované zvieratá vystavené vo veľkoplošných trojrozmerných obrazoch, tradične na jeho veľkoformátovú kameru a s expozíciou od 20 minút až po celú hodinu. Navštívil mnohé ďalšie prírodovedné múzeá, avšak do American Museum of Natural History (AMNH) sa neustále vracal, nakoľko okrem obrovského množstva disponuje podľa fotografa aj najkvalitnejším spracovaním diorám.⁵⁸ Fotografická séria s názvom *Dioramas* otvorila v druhej polovici 70. rokov Sugimotovi dvere do sveta súčasného umenia, keď snímky pre Múzeum moderného umenia (MoMA) v New Yorku odkúpil vtedajší riaditeľ John Szarkowski.⁵⁹

Dioramas je komplexná fotografická séria, ktorej výnimočnosť spočíva v nespočetnom množstve pohľadov a tematických okruhov, akými sa na fotografie môžeme pozeráť a zároveň sa tieto myšlienky medzi sebou vrstvia a prepletajú, čím vytvárajú u diváka pocit úžasu, neskutočnosti a celkovej neistoty. Z konceptuálneho hľadiska tu dochádza k mimoriadnemu prepojeniu a posunu z reality → fotografie, kresby → umelo vykonštruovanej reality → fotografie → dôkazy o realite → falošnej realite. Diorámy sú trojrozmerné obrazy imitujúce biotop krajiny, v ktorej by sa vypchaté zviera v živom stave prirodzene nachádzalo. Aby boli tieto ilúzie reálneho priestoru dôveryhodné, v prvej polovici 20. storočia sa vydávali odborníci do prírody a dokumentovali konkrétne prostredie krajiny prostredníctvom kresby, odtlačkov, vzoriek a fotografií, na základe ktorých neskôr vykonštruovali v období od roku 1935 do polovice 40. rokov⁶⁰ desiatky napodobenín skutočných

⁵⁷ SUGIMOTO, HIROSHI. *Diorama*. HIROSHI SUGIMOTO [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.sugimotohiroshi.com/new-page-54>

⁵⁸ AMNH, *Hiroshi Sugimoto: Four Decades of Photographing Dioramas - YouTube*. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=q9GiyPbLYPg>

⁵⁹ KAUFMAN, ref. 2

⁶⁰ THIRTEEN, *Treasures of New York: American Museum of Natural History. YouTube*. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=5QRPYNDZ8MA>

miest.⁶¹ Táto reprodukcia krajiny bola zase zdokumentovaná Sugimotom a ďalej vystavená pre diváka, ktorý je na prvý (a veľakrát aj na ďalší) pohľad v domnení, že sa pozerá na fotografický záznam reality a Hiroshi Sugimoto je fotografom divokej prírody.⁶²

Poslednou časťou je uvedenie si, že pohľady na nádherné fotografie prírodných scenérií sú v skutočnosti neživé, maľované kulisy s mŕtvymi pozostatkami zvierat a teda realita celkom falošná. Sugimota fascinuje ľudská túžba veriť fotografii, že je záznamom o skutočnosti, okamihu prebiehajúcim v čase. Skutočnejšia ako napríklad maľba.⁶³ Roland Barthes v knihe *Camera Lucida* opisuje tento fenomén dôveryhodnosti a tvrdí, že fotografia má v sebe tú vlastnosť oproti maľbe, že dokazuje, že sa „niečo stalo“, pretože fotoaparát musí empiricky koexistovať s fotografovaným predmetom, svetlom – zdieľať jeden spoločný priestor a čas. Tak fotografia zaručuje, že niečo bolo alebo je. Táto skutočnosť bola aj rozhodujúcim argumentom pri uplatnení fotografického záznamu ako dôkazového materiálu v súdnej sieni.⁶⁴

Paradoxom fotografie je práve fakt, že hoci je zasadená do reality, tak dokáže vidieť veci úplne iným spôsobom. Je schopná postrehnúť bežiaciho koňa so všetkými štyrmi nohami vo nadzemou, alebo spraviť z ľudí obzerajúcich si výstavu v múzeu len prízračné spomienky. Americký fotograf Matthew Pillsbury prostredníctvom dlhého expozičného času zachytáva návštevníkov múzea v sérii s názvom *Time Frame*. Ľudia sa v jeho fotografiách menia na akýchsi duchov premiestňujúcich sa od jedného exponátu na druhý bez odpočinku.⁶⁵ Aj napriek vizuálnemu zhonu pôsobia jeho čiernobiele snímky pokojným spôsobom kedy zachytená pohybová stopa podporuje auru chrámu času. Pillsbury sa vo svojej tvorbe netají značnou inšpiráciou Hiroshim Sugimotom, čomu napovedá aj jeho autoportrét, v ktorom sa díva na jednu z diorám v AMNH. Sugimoto vo svojej tvorbe nepracuje s dlhým expozičným časom len so zámerom zachytávať časovú/pohybovú neostrosť a tým navodiť pozorovateľovi tému plynúceho času. Práve naopak, využíva pre diváka známe statické objekty, ktoré prostredníctvom ich viditeľnej formy, symbolu a charakteru pojednávajú o rôznych časových konceptoch.

⁶¹ AMNH, Hiroshi Sugimoto: Four Decades of Photographing Dioramas - YouTube. ref. 58

⁶² LANDAU, Jessica. *Preserving the (Uncanny) End of Nature: Hiroshi Sugimoto's Diorama*, Academia.edu [online]. 2017, [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

https://www.academia.edu/33767498/Preserving_the_Uncanny_End_of_Nature_Hiroshi_Sugimotos_Diorama

⁶³ URE-SMITH, Jane. Photographer *Hiroshi Sugimoto: 'I use the camera to project my inner idea of reality'* *The Japanese artist on his latest shows, and exploring our relationship with actuality* FINANCIAL TIMES: MARIAN GOODMAN GALLERY [online]. 10. NOVEMBER 2017, 2017, [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

https://www.mariangoodman.com/usr/documents/press/download_url/149/the-financial-times-november-10-2017-digital.pdf

⁶⁴ STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. *Studia vizuální kultury*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-556-1.

⁶⁵ EDWARDS, Hannah. *Matthew Pillsbury*. IGNANT [online]. GERMANY: IGNANT, 19. JÚL 2013 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.ignant.com/2013/07/19/matthew-pillsbury/>

Obrázok 11. Matthew Pillsbury Looking at La Joconde, Salle des Etats, Le Louvre, 2008

Ďalším stupňom, ktorý môžeme v sérii *Dioramas* vidieť, je transformácia priestoru, nakoľko fotografickým záznamom splošťuje trojrozmerné miesto, ktoré bolo vytvorené na základe dvojrozmernej – plošnej snímky, zachytávajúcej trojrozmerný priestor krajiny.⁶⁶ Je zreteľné, že *Dioramas* testujú limity reality, imitácie, zobrazenia, ale sú skutočne len o stieraní hraníc medzi tým, čo je skutočná príroda a tým, čo je iba jej reprezentáciou? Americký básnik, kritik a kurátor John Yau vo svojom článku s názvom *Time Halted* (*Čas sa zastavil*) tvrdí, že snímky diorám „definujú diváka ako cudzinca putujúceho časom, ktorý sa pozerá na históriu sveta”.⁶⁷ Diorámy z jeho pohľadu slúžia ako spomienky, pozostatky kedysi živých zvierat.

Dá sa ale skutočne brať diorámy ako médium, ktoré nám pomáha nahliadnuť do minulosti preparovaných zvierat? Trojrozmerné obrazy, tak ako fotografia, zaznamenávajú nesmrteľný moment. Ten Sugimoto podporuje ďalším záznamom, prostredníctvom ktorého skúma ústrednú dialektiku fotografie. Avšak namiesto opätovného získania zaznamenaného okamihu alebo strateného času v diorámach nám tvrdí, že „nič také ako čas nemusí existovať”.⁶⁸

⁶⁶ AMNH, Hiroshi Sugimoto: Four Decades of Photographing Dioramas - YouTube. ref. 58

⁶⁷ YAU, John. 'Time Halted: The Photographs of Hiroshi Sugimoto.' *The American Poetry Review* 33, Academia.edu [online]. September/October 2004, 11-16. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://www.academia.edu/40682699/Hiroshi_Sugimoto_APR

⁶⁸ YAU, John. HIROSHI SUGIMOTO: NO SUCH THING AS TIME. *ARTFORUM* [online]. ARTFORUM, 1984, APRÍL 1984, 1984(8), 5 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.artforum.com/print/198404/hiroshi-sugimoto-no-such-thing-as-time-35386>

Rodený Japonec má vlastné predstavy, ako by mala príroda vyzerat' a séria diorám mu slúži pre toto subjektívne znázornenie idealistických vízií. V interview z roku 2012 pre AMNH sa zveril, že bolo pre neho dôležité fotografovať diorámy (vracať sa k nim a fotografovať ich po 4 dekády), nakoľko sú podľa neho fotografie kolekciou „stratenej prírody”.⁶⁹ Niet pochýb, že ako ľudská rasa sme vyplienili kvantá rastlín, živočíchov a okolitej krajiny. V momente, kedy sa zvyšuje povedomie o ekologickej kríze, Sugimoto dokumentuje našu neustálu posadnutosť pozostatkami z minulosti, čím zdôrazňuje ľudskú neznalosť okolitej prírody⁷⁰ a tým aj našu cestu k jej strate. Predstavuje si, ako by príroda vyzerala, ak by ľudia z planéty úplne zmizli. Séria tak nemusí nutne slúžiť ako spomienka, v ktorej divák prebýva v minulosti, ako sa vyjadril Yau. Mysel' môže pomocou fotografií načrtnúť aj do „spomienky na budúcnosť”. Spojitosťou medzi videním série ako pohľadom do minulosti a pohľadom do budúcnosti je vnímanie kurátora Philipa Larratt-Smitha, ktorý nazval sériu diorám „*sofistikovaným Memento mori*”.⁷¹

Mŕtve, bezduché zvieratá, ktoré človek nastavil tak, aby pôsobili ako herci v inscenácii. Akoby zvieratá boli pohľadom len pre ľudí. Skupinka juhoafrických oryxov (Obrázok 12.) natočená pohľadom rovno na človeka. Divoké psy lovia koristiť ako dobre trénovaní futbalisti a dva pštrosy chránia svoje vajíčka pred skupinou rovnako nehybných diviakov. Naratívne dramatická scéna zastavená v kľúčovom a na oko esteticky príťažlivom momente. Fenomén čakania a prebývania v prítomnosti sa pretavil do smutne zvláštneho a zároveň trochu komického okamihu.⁷² Okamihu stáleho zmrazenia.

⁶⁹ AMNH, Hiroshi Sugimoto: Four Decades of Photographing Dioramas - YouTube. ref. 58

⁷⁰ LANDAU, ref. 62

⁷¹ SUGIMOTO, H. (2016), ref. 15

⁷² YAU, ref. 68

Obrázok 12. Hiroshi Sugimoto, *Gemsbok*, 1980

S podobnou problematikou, z hľadiska nielen reality a fikcie, ale najmä s otázkou fundamentálneho princípu fotografického média – zastavenia pominuteľnej chvíle, o ktorej je zmienka v predchádzajúcej kapitole, sa stretávame vo viacerých Sugimotových dielach. Podobne ako preparované mŕtve zvieratá majú navodiť pocit živosti a bytosti v čase, tak rovnaký dojem majú vyvolať aj nikdy neživé a večne nesmrteľné voskové figuríny Madame Tussaud. Tie Sugimoto zachytáva v sérii *Portraits* (1999). Portrétné snímky známych historických postáv ako princezná Diana, Fidel Castro, Henrich VIII., Piet Mondrian a mnohé ďalšie vytvárajú desivo presvedčivú kvalitu žijúcej postavy pred objektívom fotografa. Kolekcia týchto portrétov so sériou *Dioramas* spoločne narúša spomínaný vzťah fotografie ako „smrti okamihu“ a vytvára protichodný dojem. Namiesto skutočného zastavenia zvieratá v pohybe či princeznej Diany v hanblivom úsmeve, akoby ich cvaknutie uzávierky fotoaparátu skôr oživilo, hoci boli už pred fotografovaním odolné voči starnutiu či rozkladu.⁷³ Oba súbory tak ponúkajú vrcholný koncept nesmrteľnosti. Podľa Johna Yaua postavy vyrobené z vosku sú len podobizne, existujúce v akomsi hyperreálnom svete, v ktorom čas neplynie. Tieto dokonale zachované „mŕtvoly“ sú trojrozmernými fotografiami toho, čo fotografia robí – premieňa živé objekty na obraz. Chronologické zapisovanie histórie je náš spôsob

⁷³ LAMMES, SYBILLE, CHRIS PERKINS, ALEX GEKKER a Rachel WELLS. *Time for mapping : cartographic temporalities: 'Space-crossed time': digital photography and cartography in Wolfgang Weileder's Atlas* [online]. Ebook. UNITED KINGDOM: Manchester University Press, 2018 [cit. 2022-04-19]. ISBN 9781526122520. Dostupné z: file:///Users/Marcela%201/Downloads/650132.pdf str. 115-120

zaznamenávania času. Tým, že Sugimoto predkladá portréty figurín z rôznych sociálnych sfér a časových období, akoby boli všetky rovnako dôležité (alebo nedôležité), či v rámci jedného historického kontextu narúša naše chápanie histórie ako dlhej nadväzujúcej nite.⁷⁴

A hoci nám fotografie v chápaní lineárneho času a kontextu jeho udalostí pomáhajú priblížiť sa k cudzím či vlastným spomienkam – prežiť chvíľu dokážeme len raz. Keď moment pomíne, tak jednoducho pomíne. Lipnúť na minulosti však nutne neznamena nežiť v prítomnosti, môže ísť len o povolenie dodať spomienkam novú perspektívu. Čas je jeden z najsilnejších fenoménov vo vesmíre. Dokáže napríklad zahojiť rozbité koleno pri páde z bicykla, zmiernuje bolestivé straty, umožňuje uvedomiť si pocity, o ktorých sme predtým netušili, alebo spolu s myšlienkou udržuje priateľstvo s ľuďmi, ktorých často nevidáme.

Obrázok 13. vľavo Hiroshi Sugimoto, Diana, Princess of Wales, 1999

Obrázok 14. vpravo Hiroshi Sugimoto, Piet Mondrian, 1999

⁷⁴ YAU, ref. 67

Obrázok 15. Hiroshi Sugimoto, Polar Bear, 1976

Obrázok 16. Hiroshi Sugimoto, Earliest Human Relatives, 1994

Obrázok 17. Hiroshi Sugimoto, Wapiti 1980

Obrázok 18. Hiroshi Sugimoto, Lion, 1994

5 ROZHODNUTIE (NE)ZACHYTIŤ PRCHAVÝ MOMENT

Obrázok 19. Hiroshi Sugimoto, Caribbean Sea, Jamaica, 1980

Od samotného prebudenia, až pokým sa človek opäť ponorí do ríše snov, sa deň točí okolo času. Už od narodenia naše telá v sebe nesú vnútorné hodiny, ktoré fungujú v 24-hodinových cykloch. Úlohou týchto cirkadiánnych rytmov je vykonávanie základných životných funkcií a procesov v ľudskom tele. Určujú kedy sa ráno prebudíme a večer zase napovedajú, že už je čas ísť spať.⁷⁵

Avšak z hľadiska kultúry, v ktorej sme sa narodili, sa naše vnímanie času môže podstatne líšiť. V mexickej kultúre prísť načas je väčší spoločenský prešľap ako prísť neskôr. Tridsať minút po plánovanom stretnutí považujú Mexičania za presný čas.⁷⁶ Domorodí obyvatelia Amazonského dažďového pralesa nazývaní Pirahã⁷⁷ vo svojom jazyku nemajú vôbec žiaden koncept času. Všetko pre nich existuje len v súčasnosti. Indiánsky kmeň Hopi,⁷⁸ žijúci v severovýchodnej Arizone nemá žiadne slovesné časy ako minulosť, prítomnosť či budúcnosť. Najbližšie ku konceptu času sú dve

⁷⁵ BEŇO, MIROSLAV. *Všetko čo potrebujete vedieť o cirkadiánnom rytme. FITNESS REVOLUTION* [online]. SLOVAKIA, 2021, 31. MAREC 2021 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://fitnessrevolution.sk/cirkadianny-rytmus/>

⁷⁶ CARDONA, DENISSE. *Mexican Punctuality : Does time work differently in Mexico?. SPANISH 55* [online].

UNITED STATES [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

[https://www.spanish55.com/blog/mexican-punctuality-does-time-work-differently-in-mexico#:~:text=Your%20Mexican%20counterpart%20may%20be,time%20\(possibly%20hours\)%22](https://www.spanish55.com/blog/mexican-punctuality-does-time-work-differently-in-mexico#:~:text=Your%20Mexican%20counterpart%20may%20be,time%20(possibly%20hours)%22)

⁷⁷ Pirahã people. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Pirah%C3%A3_people

⁷⁸ Hopi. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Hopi>

slová: skôr, neskôr. V európskej kultúre vnímame čas chronologicky. Vieme, že sa neustále niekam posúva, že včerajšok leží v minulosti, zajtrajšok zase v budúcnosti a dnešok je čas prítomný.

V Biblii existujú dva časy, ktoré plynú súčasne. Chronos – z gréckeho slova khronos, znamená čas. Od neho sú odvodené slová napr. chronologický, chronický, anachronizmus a ďalšie. Chronos je čas lineárny, merateľný, je to druh času, ktorý plynie. Tento čas je vo svojej podstate rovnaký ako náš, v západnom myslení. Biblia však hovorí aj o druhom čase: kairos – z gréckeho slova, znamená správny, vhodný okamih. Tieto časy sa od seba diametrálne odlišujú, pretože kým chronos je o kvantite, kairos je o kvalite. Chronos je o prítomnosti, ktorá sa stane minulosťou, Kairos zase predstavuje správny prítomný čas, ktorý je o náhode, či osude ktorý nám bol daný od Boha. Čas kairos je Boží čas. Taký, ktorý Boh určil, aby sa nám stal.⁷⁹

Deti v škole sa učia len o čase chronos. Jedna minúta má šesťdesiat sekúnd, jedna hodina zase šesťdesiat minút a celý deň trvá dvadsaťštyri hodín. Učia sa, že si treba nastaviť budík dostatočne skoro, aby sa stihli pripraviť a naraňajkovať ešte pred odchodom do školy. A tak prenechávame zodpovednosť prebudenia na vyzvávajúci predmet. Budík je pre nás jedným z mnohých pomocníkov, ktorých podstata sa točí okolo času, konkrétne na upozornenie o časovom údaji. Dnes žijeme vo svete, kedy nám má množstvo inovatívnych prístrojov a aplikácií ušetriť čas. Môžeme sa pozrieť napríklad na mobilný telefón, ktorý slúži na rýchle spojenie s našimi blízkymi. S ním sú spojené aj sociálne siete, ktoré majú tiež ambíciu prepájať nás s rodinou a priateľmi žijúcimi aj stovky kilometrov od nás.

S modernými telefónmi a jednoduchým prístupom pripojenia sa na sociálne siete sa stal fotoaparát každodennou súčasťou ľudského bytia, vďaka ktorému neustále zdieľame naše životy vizuálne. Vybudovali sme si inštinkt siahnuť po fotoaparáte v momente, keď prežívame niečo úžasné, nezvyčajné alebo len priemerne príjemné. Tieto chvíle si ukladáme do našej externej počítačovej pamäte, akoby sme sa báli, že nám ujdú preč. A ony aj odchádzajú, pretože namiesto prežívania skutočnosti, namiesto pozorovania chvíle, ktorá sa nám deje pred očami, sa dívame na jej digitálnu prekreslenú verziu cez mobilnú obrazovku. Zdieľame tento zážitok v umelo vytvorenom svete, v ktorom čas ani neexistuje. Akoby sme neustále museli mať dôkazový materiál potvrdzujúci existenciu daného momentu.

Ako ale spomedzi všetkých tých obrázkov nájsť tie, ktoré sú skutočne výnimočné? Alebo je pre nás vari každý moment tým prchavým? V Slovenskom synonymickom slovníku sa uvádza, že

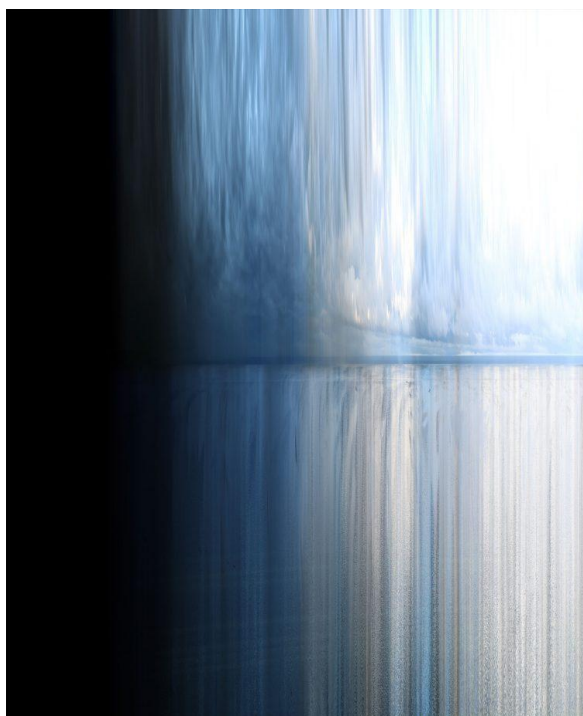
⁷⁹ About Time (The difference between chronos time and kairos time in Christian spirituality) - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=OWlv7SQY12s&list=PLmH5sOhn51nd8mrTkWRua_czb19hNDT3Y&index=17&t=1s&ab_channel=ThreeMinuteTheology

slovo prchavý je len krátky, nestály alebo rýchlo miznúci (moment). A my si spomedzi tých dvadsaťštyri hodín subjektívne vyberáme, ktoré chvíle sa nám zdajú byť jedinečné práve svojou pomínavosťou. Môže ísť len o pohľad ženy v idúcom autobuse alebo záblesk ligotajúceho sa mora. Môže ním byť aj nekonečný pohľad na zapadajúce slnko nad horizontom pri mori? Týchto konvenčných fotografií je na internete či v osobných archívoch neúrekom. A pritom stále máme pocit, že ten ďalší koniec dňa vyobrazený na oblohe je krajší a prchavejší ako ten včerajší.

Nemecký umelec Wolfgang Weileder fotografuje tieto prchavo-neprchavé momenty od roku 2009. V jeho stále pokračujúcej sérii s názvom *Seascapes* zaznamenáva pobrežia z celého sveta. Využíva pri tom špeciálnu digitálnu kameru, zachytávajúcu vertikálny obraz so šírkou len jedného pixelu. V pravidelných intervaloch počas niekoľkých hodín sníma rovnakú scéneriu, zvyčajne pred a po západe slnka. Tieto jednotlivé záznamy v spojení vytvárajú fotografiu, v ktorej čas plynulo prechádza zľava smerom doprava.⁸⁰ Nastáva tu prelínanie niekoľkých hodín či dokonca dvoch dní, ktoré sú spojené v jednej fotografii. Weilederov prístup k momentom prežitých pri mori je technický, pragmatický. Taký je aj spomínaný biblický čas chronos. Lineárne pásy, chronologicky usporiadané, výstižne zobrazujú celý koncept onoho času. Z výrazového hľadiska dokážeme práve vďaka našej priamočiarej koncepcii vnímania času vyčítať, že Weileder si nevyberá vždy rovnaký čas na snímanie morskej scénerie. Práve aj vďaka tejto časovej nekonzistentnosti sa mu darí vytvárať abstraktné obrazy, kde eminentnými aspektami sú motív času a miesta. Z vizuálneho hľadiska si môžeme všimnúť, ako vďaka technike, ktorú Weileder používa, dochádza k rôznym posunom a nepresnostiam. Tieto pokojné snímky morskej hladiny fungujú ako graf, v ktorých čas pomaly plynú z jednej strany na druhú, pričom sa drží nepretržitej horizontálnej roviny.⁸¹ Táto rovina stavia diváka do obrazu, v ktorom sa dokáže orientovať a dovolí mu načrieť do minulosti, prítomnosti a budúcnosti zároveň. Na pohľad pôsobia snímky rozmazané či skreslené. Napriek tomu v nich dokážeme pozorovať určitý pocit pohybu a fluidity mora spolu s oblakmi, ktoré sa miestami vlievajú do seba v horizonte alebo podobne ako vodopády „vytekajú z obrazu”.

⁸⁰ WEILEDER, Wolfgang. *Seascapes*. Wolfgang Weileder [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.wolfgangweileder.com/photography/seascapes.html>

⁸¹ LAMMES, ref. 73

Obrázok 20. Wolfgang Weileder, *Seascapes*, 2009 – súčasnosť

Wolfgang Weileder týmto súborom odkazuje na rovnako pomenovanú sériu *Seascapes* Hiroshi Sugimota.⁸² Ten započal svoju preslávenú sériu na jar 1977 ešte prvotným fotografovaním vodopádov. Vtedy len 29-ročný Sugimoto začal premýšľať ako zachytiť vodu. Prvým nápadom bolo pozrieť sa na vodopády v Japonsku, nakoľko boli odlišné od tých v Európe či Amerike. Vnímal ich veľmi spirituálne, pretože v japonskej mytológii sú vodopády uctievané ako bohovia alebo miesto odkiaľ Boh zostupuje. Sugimoto navštívil miesta hlboko v horách a vyfotografoval niekoľko rozličných vodopádov. Jednými z nich boli aj Kegonské vodopády (華嚴滝, Kegon no Taki) v Národnom parku Nikkō v Japonsku. Túto fotografiu považoval za najlepšiu obrázok zo série. Avšak neskôr sa jeho myšlienky nad vodou posunuli k čistejšiemu, konceptuálnejšiemu zmýšľaniu a minimalistickej kompozícii. Vybral sa k moru, nastavil horizont na stred snímky a fotografoval. Podľa jeho slov v rozhovore s Frankom Feltensonom boli vodopády „*krásne, ale dominovala v nich okolitá krajina*” a on sa chcel zamerať na vodu samotnú, bez krajiny navôkol. Sugimoto pokladá snímku Kegonských vodopádov za kľúčovú fotografiu, ktorá ho motivovala premýšľať nad vodou inak a bez ktorej by nebol schopný dostať sa ku fotografovaniu morských horizontov, ktoré dnes poznáme pod názvom *Seascapes*.⁸³

⁸² LAMMES, ref. 73

⁸³ FELTENS, Frank. *Immaculate Concepts: In Conversation with Hiroshi Sugimoto*. Academia.edu [online]. 2012. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://www.academia.edu/37330184/Immaculate_Concepts_In_Conversation_with_Hiroshi_Sugimoto

Obrázok 21. Hiroshi Sugimoto, Kegon Falls, 1977

Hiroshi Sugimoto začal fotografovať morské horizonty v roku 1980. Tento projekt apeluje na jeho osobný zážitok z detstva – výhľad na more z okna idúceho vlaku na trase z Tokia: „*prvý pohľad na oceán prišiel ako prebudenie... Bol som uchvátený touto prekvapivou, no podivne známou scénou. Cítil som, že hľadím na „prvotnú krajinu“*“.⁸⁴ *Seascapes* obsahuje viac ako 200 čiernobielych fotografií z rôznych kútov sveta – od Severného ľadového oceánu cez pobrežia Francúzska, Japonska, Anglicka až po Čierne more. Všetky scenérie sú jednotné. Každá snímka sa od ďalšej líši formálne iba dĺžkou expozície, dennou dobou a atmosférickými podmienkami, čo vedie niekedy k jasne ohraničeným obdĺžnikom rôzneho stupňa šedi a inokedy k maliarsky impresionistickým obrazom. Bez ohľadu na prítomnosť či naopak absenciu výraznejších detailov, fotografie neobsahujú žiadne orientačné body alebo prvky, ktoré by miesto a kontext pozorovateľovi bližšie identifikovali.⁸⁵

Pri pohľade na veľkoformátové snímky sa potom zdá, akoby sme levitovali niekde uprostred otvoreného oceánu bez akéhokoľvek záchytného bodu či smeru, čo podporuje myšlienku, že sa dívame na priestor, v ktorom čas nejestvuje. Rozsiahla séria morských horizontov v sebe nesie

⁸⁴ WARD, ref. 8

⁸⁵ WARD, ref. 8

ambíciu zachytiť najzákladnejšie prvky Zeme.⁸⁶ „Voda a vzduch. Tieto látky sú také bežné, že sotva priťahujú pozornosť – a predsa zaručujú našu existenciu”,⁸⁷ uvádza Sugimoto v krátkom texte na svojich webových stránkach. Fotografie stimulujú nielen oko pozorovateľa, ale aj jeho myseľ. S pohľadom na pokojnú morskú hladinu sa potýkame nielen s meditatívnym stavom, ale aj túžbou porozumieť existenčným myšlienkam o čase či nekonečnej záhade vesmíru a života.

Tieto myšlienky Sugimoto neskôr umocnil v sérii *Five Elements*. Ide o sedem malých objektov umiestnených na podstavcoch vo výške očí, ktoré majú podobu tradičnej budhistickej pagody japonského typu nazývanej Gorintō (五輪塔).^{88, 89} V budhistickej teórii predstavuje pagoda päť zložiek, z ktorých sa skladá vesmír. Najspodnejšia časť – kocka predstavuje zem, element vody reprezentuje tvar gule, pyramída zase oheň, pologuľa patrí vetru a najvrchnejšia časť v tvare slzy je symbolom priestoru, vesmíru.⁹⁰ Sugimoto objekty z optického skla prepojil so sériou *Seascapes*, keď do každej guľovej časti, reprezentujúcej element vody, vložil zmenšenú snímku pohľadu na morský horizont. Výsledné objekty tak spájajú architektonický, konceptuálny, filozofický a aj fotografický prístup.

⁸⁶ Series Seascapes. ARTSY [online]. UNITED STATES [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.artsy.net/artist-series/hiroshi-sugimoto-seascapes>

⁸⁷ SUGIMOTO, HIROSHI. Seascapes. HIROSHI SUGIMOTO [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.sugimotohiroshi.com/seascapes-1>

⁸⁸ Gorintō vychádza z indickej, budhistickej stupy, teda svetskej budovy guľatého tvaru, ktorá slúžila na uchovávanie relikvií Budhy a svätých.

Gorintō. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Gorint%C5%8D>

⁸⁹ KAUFMAN, ref. 2

⁹⁰ SCHUMACHER, Mark. GORINTŌ / GORINTO / GORINTOU / 五輪等. BUDDHISM & SHINTŌISM IN JAPAN A-TO-Z PHOTO DICTIONARY OF JAPANESE RELIGIOUS SCULPTURE & ART [online]. 1995 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.onmarkproductions.com/html/5-elements-pagoda-gravestone.html>

Obrázok 22. Hiroshi Sugimoto, *Five Elements 408, Tyrrhenian Sea, Priano*, 1994/2011

Pri pohľade na sériu *Seascapes* sa divákovi bude vynárať množstvo asociácií a zároveň žiadna. Mnohokrát už boli tieto fotografie porovnávané s modernistickými maľbami Marka Rothka. V roku 2012 sa dokonca uskutočnila v londýnskej Pace Gallery spoločná výstava, na ktorej prepojili osem Sugimotových pohľadov na morský horizont a osem akrylových malieb Marka Rothka z roku 1969.⁹¹ A hoci sú Rothkove maľby v porovnaní so Sugimotovými snímkami značne odlišné konceptom a prevedením, oba súbory vyjadrujú abstraktnú, ale za to zásadnú ľudskú emocionálnu a medzikultúrnú skúsenosť.⁹²

⁹¹ Rothko/Sugimoto: *Dark Paintings and Seascapes at Pace London*. *MOUSSE MAGAZINE* [online]. ITALY, 2. NOVEMBER 2011 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.moussemagazine.it/magazine/rothko-sugimoto-pace/>

⁹² Ward, ref. 8

Obrázok 23. Rothko/Sugimoto: *Dark Paintings and Seascapes*, Pace Gallery London, 2012

Seascapes nie sú ale obrazy zachytávajúce len vodu a vzduch. Je to spomienka, ktorú divák pozná, ktorú dokáže nahmatať vo vlastnej pamäti a zároveň ju nedokáže pripísať konkrétnemu zážitku. Je to miesto plynúceho času tam, kde čas neexistuje. Odtiaľ niet úniku. Tak ako Weileder v jeho sérii morských horizontov obrazovo uchopil čas chronos, tak Sugimoto zobrazuje čas kairos prostredníctvom série *Seascapes*. Tieto fotografie sú obrazom Božieho času. Jeho voľného plynutia, plnosti, radosti a zmyslu. Pohľady na morské horizonty sa pre Sugimota stali, pretože sa mali stať. Obrazy divák pozná, lebo pozná vo svojom vnútri aj čas kairos. Americká spisovateľka Madeleine L'Engle opisuje kairos v autorskej knižke *Walking on Water*: „Ten čas, ktorý so šokom radosti preráža chronos, ten čas nepoznáme, kým ho prežívame, ale (uvedomíme si ho) až neskôr, pretože kairos nemá nič spoločné s chronologickým časom. V čase kairos sme úplne nevedomí, a predsa paradoxne oveľa skutočnejší...”⁹³ V čase kairos sa dieťa hrá, objavuje, umelec je pri práci a veriaci zase pri modlitbe.⁹⁴

Seascapes je miesto pokoja ako biblické limbo či budhistický stav nirvány. Je to šum a ticho zároveň. Ako zaspávanie. Tam, kde sa každá myšlienka rozprácha do prázdna. Podľa švajčiarskeho psychoanalytika Carla Junga v určitej časti ľudskej psychiky – nevedomý čas vôbec neexistuje: „V nevedomí nie sú žiadne problémy s časom, čas s priestorom sú len ilúziou. Časť našej psychiky nie

⁹³ KIEFFER, OLIVIA. *PLAYING IN TIME: CHRONOS, KAIROS, CROSSFADES*. NEW MUSIC BOX [online]. 29. JÚL 2019 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://nmbx.newmusicusa.org/playing-in-time-chronos-kairos-crossfades/>

⁹⁴ About Time, ref. 79

je v čase ani v priestore”.⁹⁵ Sugimotove fotografie a bezčasie, ktoré v nich pozorovateľ nachádza, akoby priam potvrdzovali Jungovu teóriu. Akoby sám Sugimoto odkazoval diváka napojiť sa na jeho vlastné nevedomie, aby sa dostal na spomínané miesto, kde čas a priestor nejstávajú. Celý dojem vytvára zachytením plynúceho času, opakovaním, premenou a stálosťou krajiny.

Pri pohľade na zamrznutý horizont stráca divák zmysel pre základné koncepty miesta, času a priestoru. Morské scenérie inšpirujú k reflexii: nad pôvodom nášho sveta.⁹⁶ „Obývame planétu, ktorá sledom rôznych udalostí viedla ku vzniku ideálnych podmienok pre vytvorenie života.”⁹⁷ Čo ak by sa jeden mohol vrátiť na začiatok? Kam by sa dostal? Sugimoto sa vracia k tomuto zrodu. „Zakaždým, keď sa pozriem na more, cítim upokojujúci pocit bezpečia, akoby som navštívil domov svojich predkov.”⁹⁸ Japonský fotograf považuje pohľad na more za jeho prvotnú spomienku, ktorej víziu zdieľa s divákom skrze fotografie horizontov a rovnako tieto pohľady porovnáva s pomyselnou prvou podobou sveta.⁹⁹

Pohľad na more je spomienkou žijúcou v každom z nás. Z vody sa predsa rodíme, v telách nám koluje, čím vytvára kolektívnu spomienku na jej život a na život našich praotcov. Výhľad na morský horizont sa od jeho počiatku nezmenil. Bol rovnaký pred 2000, 200 či len 42 rokmi, kedy v 80. rokoch so sériou *Seascapes* začal – počnúc fotografiou z Jamajky.¹⁰⁰ „Snažím sa vrátiť k našej pôvodnej pamäti. Za hranice osobnej pamäte až do bodu, v ktorom divák dosiahne ľudskú pamäť. Je to len vzduch a voda, ale to, že to ľudské bytosti pomenovali „more“, znamená pôvod ľudskej praxe pomenovávania vecí, pôvod slovnej zásoby jazyka.”¹⁰¹ Aj vďaka nám pozná more čas. Nielen vďaka každodennému cyklu prílivu a odlivu, ktorému podlieha gravitáciou Mesiaca. More si pamätá našich predkov a bude si pamätať aj nás.

Sugimotove morské horizonty sú obrazmi, v ktorých plynie čas. Sú pretrvávajúce a vo svojej podstate nikdy nekončiace. Schopnosť fotografie konvenčne zastaviť prchavý moment ako sprostredkovanie priesečníka času a priestoru nie je v Sugimotovej tvorbe charakteristická. Práve naopak – fotografuje momenty, ktoré sa zdajú byť statické a nemenné. Hoci sa hladina vody môže pohybovať, môže sa transformovať do vln či byť zahalená hmlou, jej základ je stále tu. A snímky horizontov sú o tejto podstate, o vizuálnej a časovej nekonečnosti, o spomienke ukotvenej aj

⁹⁵NAGARI, Benjamin. *Music as Image: Analytical psychology and music in film* [online]. EBOOK. Routledge, 2015 [cit. 2022-04-19]. ISBN 9781317526360. Dostupné z:

https://books.google.sk/books?id=R8MBCgAAQBAJ&source=gbs_navlinks_s, str. 57

⁹⁶ Hiroshi Sugimoto's fascinating & tranquil Seascapes. PUBLIC DELIVERY [online]. SOUTH KOREA, 19. OKTÓBER 2021 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://publicdelivery.org/hiroshi-sugimoto-seascape/>

⁹⁷ SUGIMOTO, ref. 87

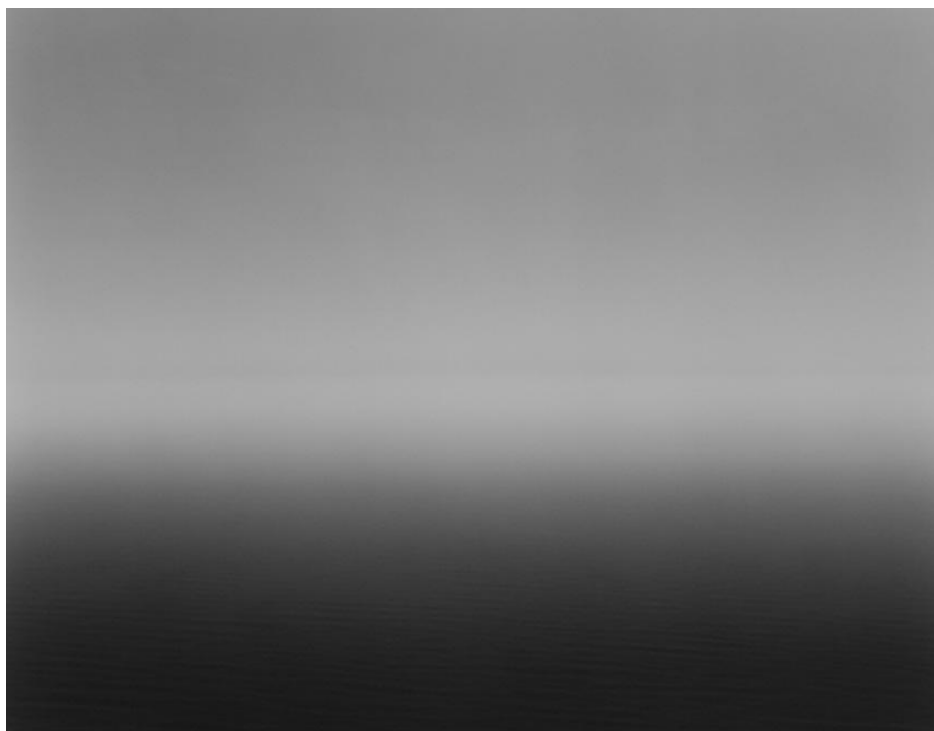
⁹⁸ SUGIMOTO, ref. 8

⁹⁹ URE-SMITH, ref. 63

¹⁰⁰ URE-SMITH, ref. 63

¹⁰¹ FELTENS, ref. 84

pomocou jeho tradične dlhej expozície. *Seascapes* je Sugimotovým celoživotným projektom,¹⁰² ktorý aj vo svojej kontemplatívnej stálosti ukazuje, že život je pominuteľný.

Obrázok 24. Hiroshi Sugimoto, *Ligurian Sea, Savio*, 1993

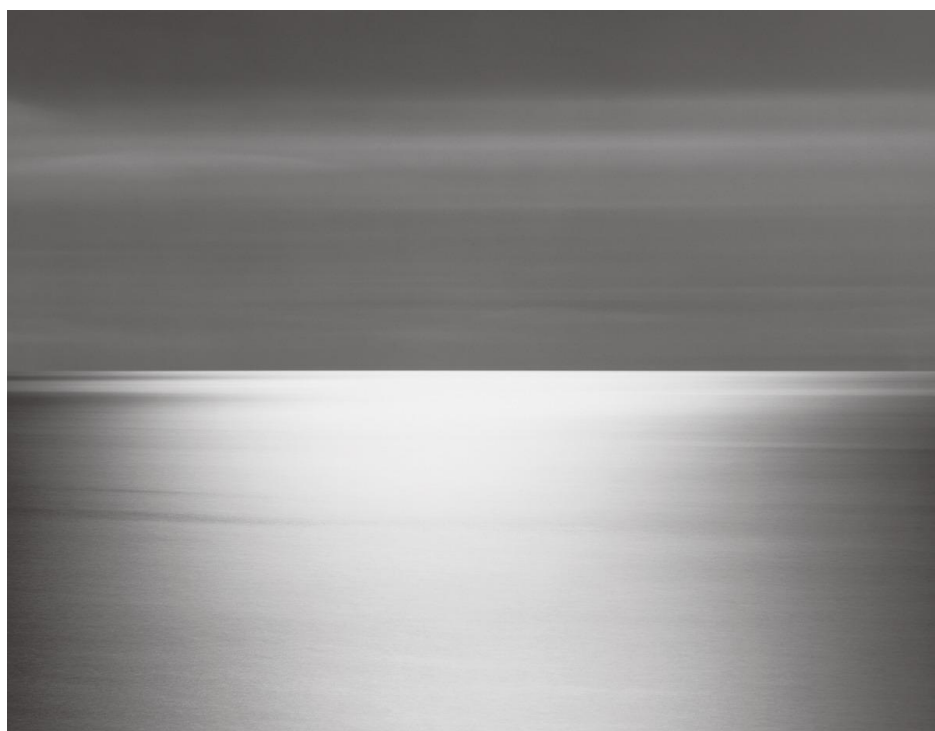

Obrázok 25. Hiroshi Sugimoto, *Lake Superior, Esrey*, 2003

¹⁰² URE-SMITH, ref. 63

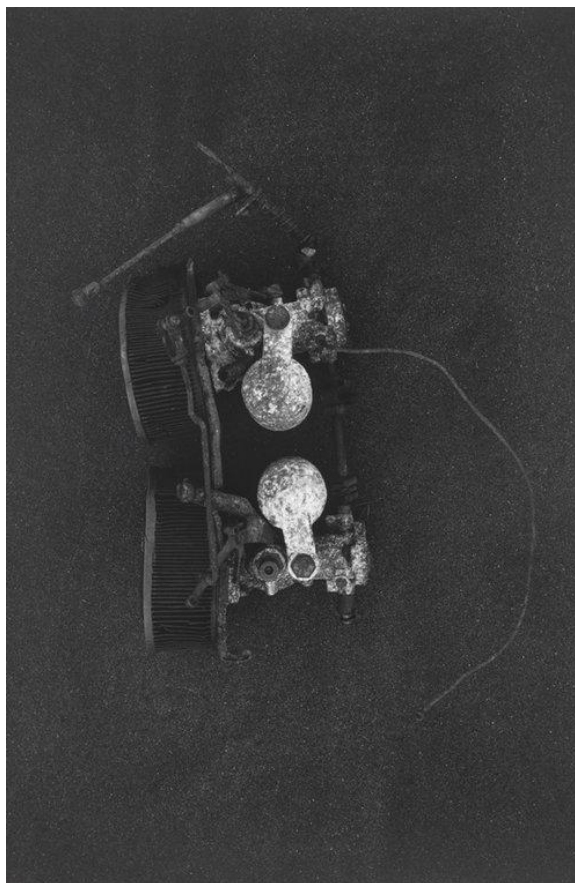

Obrázok 26. Hiroshi Sugimoto, Bay of Sagami, Kaikoh, 2011

Obrázok 27. Hiroshi Sugimoto, North Atlantic Ocean Cape Breton Island, 1996

6 POCIT, ŽE ČAS PLYNIE STÁLE RÝCHLEJŠIE

Obrázok 28. Hiroshi Sugimoto, *On the Beach 011*, 1990/2012

Slovo anachronizmus vychádza zo spojenia gréckych slov „ana” čo je v preklade proti a „khronos” čas. Vo význame predstavuje rozpor s dobou, v ktorej sa niečo vyskytuje. Hiroshi Sugimoto vedome pracuje s anachronizmom, či už prostredníctvom technológií, ktoré využíva pri fotografovaní: veľkoformátová kamera, čierno-biely film, alebo námetov v spojení s témou, ktorej sa venuje. Sám sa nazýva „anachronistom”,¹⁰³ ktorý „*namiesto toho, aby žil na špičke súčasnosti, sa cíti pohodlnejšie v neprítomnej minulosti*”.¹⁰⁴

Poznáme ten pocit, keď v škatuli s haraburdami natrafíme na spomienky ukryté v predmetoch, akými sú napríklad náš prvý telefón, obľúbená hračka, alebo sa zadívame na fotografiu zo školských čias. Ľahko sa nás zmocní pocit nostalgie a zmätenia, pretože nechápeme, kedy všetky tie roky tak rýchlo ubehli. Zdá sa nám, že naše detstvo trvalo celú večnosť, no s pribúdajúcim vekom nám čas plynie stále rýchlejšie. Populárnym vysvetlením pre tento fenomén je odporúčaná

¹⁰³ BOOKER, ref. 29

¹⁰⁴ SUGIMOTO, HIROSHI. *In Praise of Shadow. HIROSHI SUGIMOTO* [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.sugimotohiroshi.com/new-page-44>

teória, ktorá hovorí o tomto pociťte, kedy sa nám zdá, že s vyšším vekom aj dni ubiehajú rýchlejšie. Deje sa tak preto, že každá nová časová jednotka, ktorú prežijeme, je menšia pri porovnaní ku všetkému doteraz prežitému času.¹⁰⁵ Inak povedané, jeden rok v živote dospelého človeka sa zdá byť krátky, nakoľko prežil oveľa väčšie množstvo chvíľ v porovnaní s dieťaťom v školskom veku, ktorého život sa začal len nedávno.¹⁰⁶

Skutočnosť ako rýchlo čas plynie, si uvedomujeme aj pri predmetoch, ktoré nás obklopujú, nakoľko aj na nich sa podpisuje neúprosný zub času. Celá ľudská existencia je sústredená v produktoch, v architektúre – vo všetkom, čo kedy človek vytvoril. Smutným faktom je, že vytvárame nadbytok toho, čo je potrebné a tak množstvo vecí končí na legálnych i nelegálnych skládkach alebo dokonca v mori. V roku 1990 pri fotografovaní morského horizontu na Novom Zélande natrafil Sugimoto na stovky podivných objektov rozhádzaných po pláži. Išlo o súčiastky a autodiely, ktoré podľa dizajnu a jeho odhadov mohli byť zo 60. rokov. Domnieval sa, že v tej oblasti musel niekto do mora pred tromi desaťročiami vyhodiť vozový park. Autodiely boli deň čo deň ustavične obmývané morskými vlnami, ktoré sa podpísali na vzhľade jednotlivých objektov.¹⁰⁷ Polámané, ošúchané, zhrdzavené a vystavené času.

Pri pohľade na čiernobiely snímky série *On the Beach* si môžeme všimnúť s akou precíznosťou Sugimoto aranžoval hnijúce predmety do obrazu. Odfotografované zhora, s krásnym mäkkým svetlom dopadajúcim na súčiastky, ktoré ležia na hladkom piesočnom podklade. Aj napriek svojej ostrosti a tvrdosti pôsobia bezbranne. Akoby aj navzdory ich nevyužitému účelu a odvrhnutiu zo strany človeka v sebe stále niesli ducha vyspelej inteligencie.

Tak ako sa Sugimoto inšpiroval názvom pre jeho sériu horiacich sviečok esejou od Jun'ichirō Tanizakiho (str. 62) domnievam sa, že aj pomenovanie tohto súboru nesie v sebe skrytý odkaz. Konkrétne na americký postapokalyptický sci-fi film *On the Beach* z roku 1959 od režiséra Stanleyho Kramera. Čiernobiely film je založený na rovnomennom románe Nevila Shutea z roku 1957, ktorý zobrazuje následky jadrovej vojny. Sugimoto tento film dokonca zachytil premietnutý na plátne schátralého Paramount Theater v Newarku v rámci série *Abandoned Theaters (Opustené kiná)*. Vo filme sa preberá zaniknutie ľudstva a Sugimoto počas osamelého fotografovania na novozélandskej pláži podobne podľahol predstave, že ľudská civilizácia skončila. Pohľad na rozkladajúce sa autodiely mu tak prišiel nielen krásny, ale aj hrozný zároveň. Pretože nepotrvá dlho,

¹⁰⁵ Illusions of Time - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=zHL9GP_B30E&t=209s

¹⁰⁶ WITTMANN, Marc. Felt Time (str. 85). MIT Press. 7. APRÍL 2017 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: Kindle Edition.

¹⁰⁷ SUGIMOTO, HIROSHI. *On the Beach*. HIROSHI SUGIMOTO [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.sugimotohiroshi.com/coUpy-of-on-the-beach>

kým sa civilizácia rozloží. Len pár desaťročí stačilo na to, aby sa auto, ako jeden zo symbolov modernej civilizácie, rozpadlo na nič.¹⁰⁸

Pokiaľ sa pozrieme na estetický ideál krásy, s istotou vieme povedať, že západná kultúra je posadnutá dokonalosťou, symetriou a ideálnymi proporciami. Tento koncept vychádza už z antického obdobia. Je to krása formovaná úctou k univerzálnym zákonom matematiky a túžbou po večnosti. V tomto smere je japonská estetika skutočným kontrastom. Jadro estetického myslenia je zakorenené v termíne Wabi-sabi, pre ktorý slovenský jazyk ani nemá priamy ekvivalent. Avšak ide o filozofiu, zameranú na krásu nedokonalosti, pominuteľnosti, asymetrie. Ide o úctu či dokonca ocenenie krásy, ktorá je odsúdená na zánik. Wabi-sabi verí, že veci sú vždy krajšie, keď sú organické, skromné, majú na sebe známky veku, prirodzenej patiny a teda aj jedinečnej individuality.¹⁰⁹ Tieto aspekty v sebe nesú aj schátralé zvyšky automobilov. Sú krásne, práve vo svojom utrpení, ranách, prasklinách, škrabancoch, veku a hrdzi. Estetika Wabi-sabi si zakladá na plynutí času, počas ktorého sa môže „udiať život“ a podpísať sa pamätnými modrinami na predmetoch. Tak potom rovnako ako všetko živé, podliehajú aj predmety bežného užívania týmto pomyselným metamorfózam v čase.

Jedným z takýchto procesov, ktorým sa čas na predmetoch podpisuje je hrdza. Je procesom hrdzavenia – korózie, ktorá vzniká na povrchu železných predmetov účinkom kyslíka a vlhkého prostredia.¹¹⁰ Pri pohľade na zhrdzavené zábradlie, sekeru či iný kovový predmet dokážeme vydedukovať, že predmety neboli istý čas používané, nebolo o ne postarané, alebo neboli dobre uskladnené. Čas podnecuje koróziu. Z veľkosti hrdze a hĺbky jej zarezania sa dá vydedukovať, ako dlho už tento proces prebieha. Aj hrdza vie byť ukazovateľom času, skoro ako pri počítaní letokruhov v priereze stromu. Podobne ako sa snažíme čo najdlhšie udržať seba a ľudský druh pri živote, usilujeme sa zachovať v dobrom stave aj súčasné výtvary či výtvary našich predkov. Tak neustále kontrolujeme, opravujeme, reštaurujeme a chránime. Hrdzavenie je skutočne zaujímavý chemický proces, pretože so správnou technikou a znalosťou dokáže jeden vrátiť zhrdzavený meč do pôvodnej podoby. Tak spravil aj samotný Sugimoto so svojím mečom vyrobeným z tamahaganu (železo-pieskovej ocele). Keď sa dostal meč z 13. storočia z obdobia Kamakura do jeho vlastníctva, čepeľ bola preč. Preto zadal remeselníkovi opravu meča podľa tradičných postupov. Jasná nová čepeľ sa tak stala počiatočným bodom „teraz“ na Sugimotovej „kovovej“ ceste životom.¹¹¹

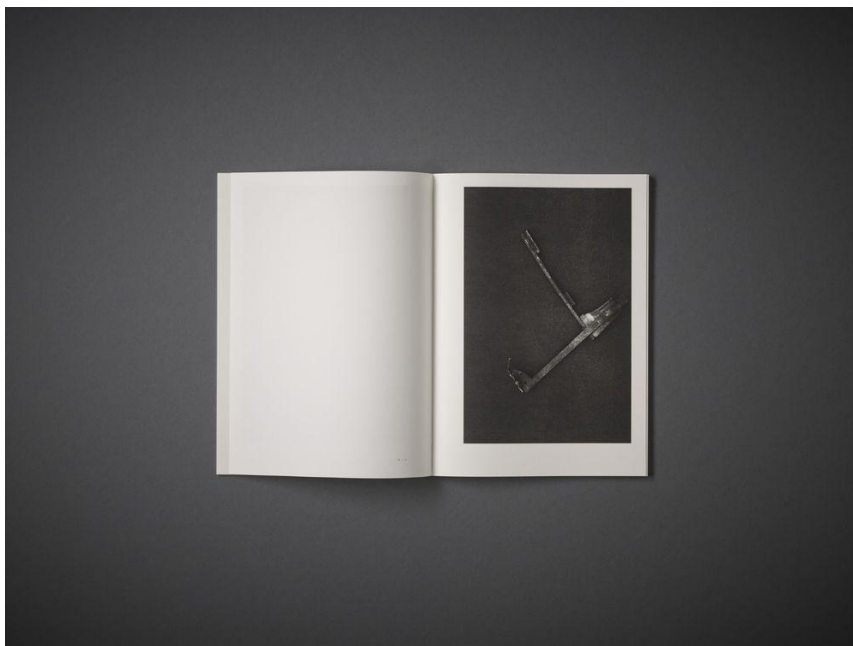
¹⁰⁸ SUGIMOTO, ref. 108

¹⁰⁹ Wabi-sabi. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Wabi-sabi>

¹¹⁰ Hrdza. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Hrdza>

¹¹¹ SUGIMOTO, ref. 108

Poškodené autá na Novom Zélande, omývané slanou morskou vodou, sa tiež premenili na železný piesok a vrátili sa späť do mora, čím Sugimotovi asociujú budhistickú samsaru: nekonečný cyklus zrodenia, smrti a znovuzrodenia. Ľudská rasa sa neustále rozrastá a obrovskou rýchlosťou napreduje. A raz, keď zanikne, všetky nami vytvorené predmety zažijú manifest plynutia času do ich záhuby až sa nakoniec ich pozostatky vrátia späť do prírody.¹¹²

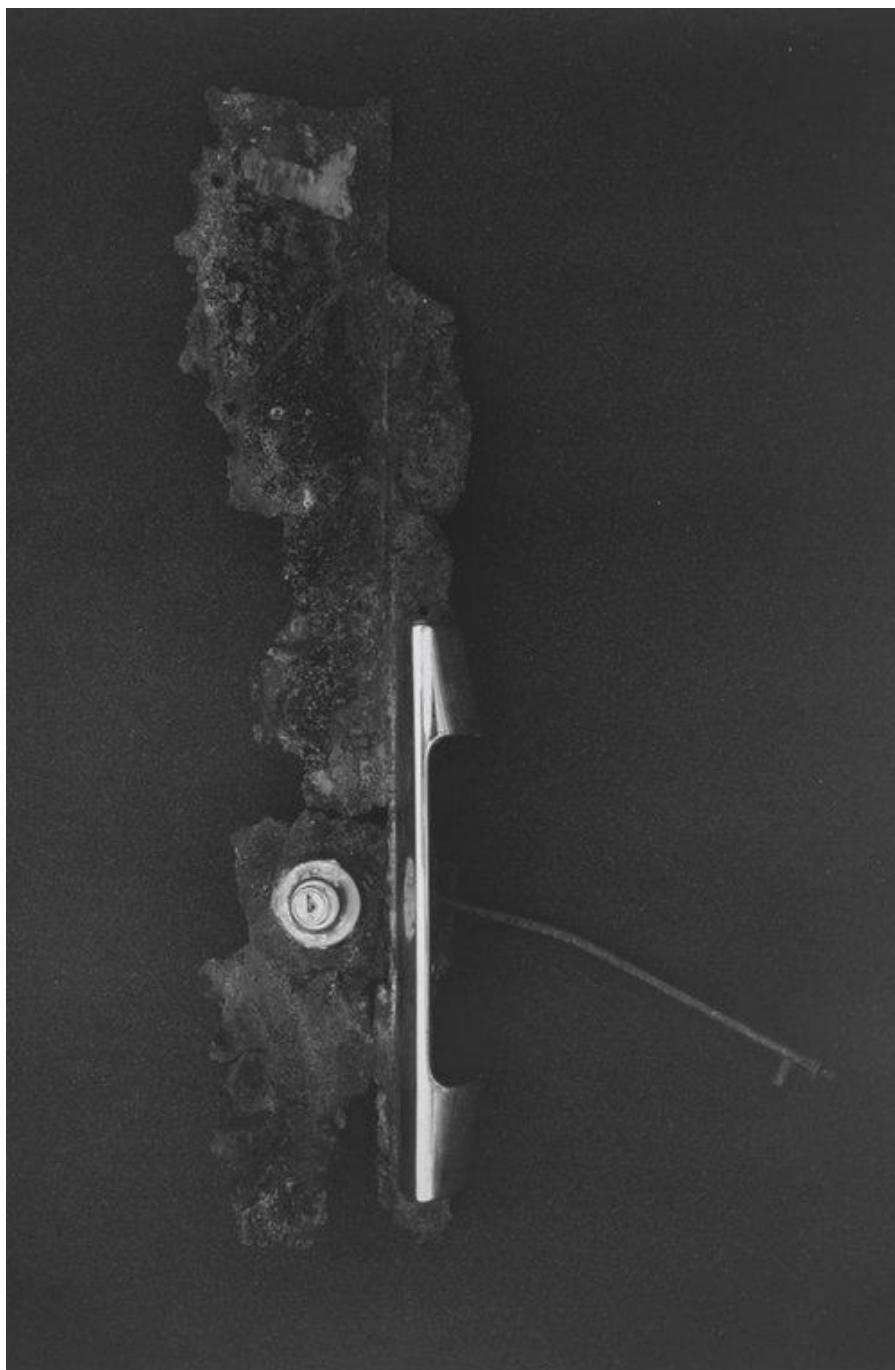

Obrázok 29. Hiroshi Sugimoto, publikácia *On the Beach*, 2014

Obrázok 30. Hiroshi Sugimoto, publikácia *On the Beach*, 2014

¹¹² SUGIMOTO, ref. 108

Obrázok 31. Hiroshi Sugimoto, On the Beach 007, 1990/2012

Obrázok 32. Hiroshi Sugimoto, On the Beach 018, 1990/2012

Obrázok 33. Hiroshi Sugimoto, On the Beach 017, 1990/2012

7 VEDOMIE, ŽE TENTO OBRAZ SA VRYJE DO PAMÄTI

Obrázok 34. Hiroshi Sugimoto, *Regency, San Francisco*, 1992

Predstavme si, že táto chvíľa sa stane spomienkou. Spomienkou, ktorá sa vám možno jedného dňa vynorí, keď budete sedieť vo vlaku a hľadiť na utekajúcu krajinu za oknom. Prečo si pamätáme minulosť a nie budúcnosť? Túto a mnohé ďalšie otázky si kladie taliansky fyzik Carlo Rovelli v knihe *The Order of Time*. V úvode knihy zhrnul, čo moderná fyzika doteraz pochopila o čase. Prirovnal ho k snehovej vločke, ktorú môžeme držať v rukách no postupne pri jej skúmaní sa nám roztopí medzi prstami.¹¹³ Čím väčší sa snažíme čas uchopiť, tým rýchlejšie nám uniká. V japonskej kultúre je čas vnímaný pojmom „*Ma*”. Ide o ucelený koncept, ktorý sa týka všetkých aspektov života. Opisuje sa ako „pauza”, „prázdnota v priestore” alebo „prázdne miesto”. Tieto preklady však treba chápať komplexne, nielen v ich doslovnom výklade.¹¹⁴ Ma je fundamentálny priestor a čas, ktorý život potrebuje pre svoj rast. Táto filozofia sa v japonskej kultúre odráža aj v estetických hodnotách. Chápe sa napríklad ako ticho v protiklade ku zvuku, je to pauza vo vete, potrebná pre zmysluplné vyjadrenie slov alebo ticho medzi dvoma tónmi, ktoré vytvára melódiu.¹¹⁵ A možno, že je to aj čisté kinoplátno v kontraste obrazu – prázdne miesto, ktoré je plné deja.

¹¹³ ROVELLI, Carlo. *The order of time* [online]. Ebook. UNITED STATES: RIVERHEAD BOOKS, 2017 [cit. 2022-04-19]. ISBN 9780735216129. Dostupné z: <https://psi1.ir/wp-content/uploads/2021/09/The-order-of-time-Carlo-Rovelli.pdf>

¹¹⁴ Prostor a čas v japonském konceptu ma. *DISK: EDICE PRO STUDIUM SCÉNICKÉ TVORBY* [online]. CZECH REPUBLIC [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://edicedisk.amu.cz/prostor-a-cas-v-japonskem-konceptu-ma/>

¹¹⁵ CANNING, Donna. Ma. *UNIQUE JAPAN* [online]. JAPAN [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://new.uniquejapan.com/ikebana/ma/>

Hiroshi Sugimoto sa ešte počas štúdia na strednej škole pokúšal zachytiť do jedného filmového políčka premietajúci film na plátne v kine (str. 16). O niekoľko rokov neskôr ho jeho vedomie vrátilo k tejto myšlienke. Jedného večera v roku 1976 mal víziu o žiariacej obrazovke. Hoci myšlienky o zachytení celého filmu do jedinej fotografie mal už oveľa skôr, prostredníctvom vízie si uvedomil, že by takéto exponovanie vyprodukovalo bielu preexponovanú plochu plátna. Skôr ako sa stihol presťahovať do New Yorku, chcel si tento nápad vyskúšať.¹¹⁶ Odhodlaný realizovať svoju víziu, po týždňovej príprave urobil prvý experiment. Do schátralého kina St. Marks Cinema v manhattanskej štvrti East Village prepašoval veľkoformátovú kameru a postavil ju do ľavej časti hľadiska. Zdalo sa mu, že na tom mieste je najmenej pravdepodobné, že by si niekto fotoaparát všimol. Expozičný čas pre fotografiu bol ekvivalentný dĺžke premietaného filmu a jediné použité svetlo bolo to z bežiaceho projektora. Tak vznikla prvá snímka zo série *Theaters*.¹¹⁷ V rozhovore pre Fraenkel Gallery v roku 2016 si Sugimoto spomína na myšlienky po jej vyvolaní: „Obraz bol niečím, čo neexistovalo v reálnom svete a nebolo to nič čo som tam (v kine) videl. Tak kto to teda videl? Moja odpoveď: Bol to pohľad kamery.”¹¹⁸ Vízia, spolu s prvou vydarenou snímkou zo St. Marks podnietili Sugimota k vytvoreniu série, ktorá trvá už viac ako 40 rokov a rozšírila sa o autokiná – *Drive-In Theaters* a opustené chátrajúce kiná *Abandoned Theater*.

Obrázok 35. Hiroshi Sugimoto, *Tri-City Drive-In*, San Bernardino, 1993

¹¹⁶ READE, Orlando. Hiroshi Sugimoto's haunting photos of empty theaters. CNN STYLE [online]. UNITED STATES, 17. MÁJ 2017 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/style/article/hiroshi-sugimoto-theaters/index.html>

¹¹⁷ SUGIMOTO, H. (2016). *Theaters*. Damiani. ISBN 978-88-6208-477-2

¹¹⁸ Hiroshi Sugimoto : Theaters. FRAENKEL GALLERY: FRAENKEL EXHIBITIONS [online]. UNITED STATES, 1. OKTÓBER 2016 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://fraenkelgallery.com/exhibitions/theaters>

Obrázok 36. Hiroshi Sugimoto, "Rashomon", Franklin Park Theater, Boston, 2015

V 70. rokoch, po predaní jeho fotografií diorám, série *Dioramas* požiadal vtedajšieho riaditeľa Múzea moderného umenia v New Yorku (Museum of Modern Art, MoMA) – Johna Szarkowskeho, aby mu vypísal odporúčací list na Guggenheimov grant. Tento grant mu bol udelený, čo spustilo reťazovú reakciu, ktorá mu umožnila pohodlne cestovať po Spojených štátoch a fotografovať sériu *Theaters*.¹¹⁹ Väčšina interiérov, ktoré môžeme v snímkach vidieť, je odlišná od kinosál ako ich poznáme dnes. Zobrazené kiná boli postavené v období zlatého veku kinematografie, teda koncom 20. a začiatkom 30. rokov 20. storočia. V tom období sa kládol dôraz na zdobené stĺpy, balustrády, proscéniové oblúky, lustre či dokonca nástenné maľby. To všetko bolo súčasťou filmového zážitku premietaného na plátne.¹²⁰

Sugimoto si pre fotografovanie volil obedňajšie hodiny, kedy boli sály najmenej obsadené. To vysvetľuje, prečo sú interiéry kín prázdne. Ďalším dôvodom je, že japonský fotograf častokrát dokázal presvedčiť personál, aby návštevníkov nasmerovali sadnúť si úplne dozadu, za fotoaparát. Absencia diváka v obrazoch vytvára istý protiklad ku kľúčovej podstate, kedy sa kinematografia stala masovou zábavou z dôvodu, že sa ľudia mohli zhromažďovať skupinovo a spoločne sa dívať na premietaný obraz.¹²¹ Podobne ako v sérii *Seascapes* a väčšine jeho ďalších sérií, si pre každú fotografiu zvolil rovnaký pohľad na centrálu. Kinoplátno je v obrazoch umiestnené v strede snímky

¹¹⁹ KAUFMAN, ref. 2

¹²⁰ YAU, ref. 68

¹²¹ STURKEN, ref. 64

a obklopuje ho temnota okolitého interiéru. Dĺžka otvorenia uzávierky – expozícia závisí od dĺžky filmu, ktorý sa v ten deň premietal. Pohybuje sa teda v rozmedzí od hodiny a pol asi do dvoch hodín. Za týmto účelom vytvoril Sugimoto aj špeciálne zariadenie pre stabilizáciu obrazu. Trvalo takmer 10 rokov, kým sa zistilo, prečo je obraz niekedy nie príliš ostrý. Dôvodom bol malý posun filmu počas expozície, nakoľko filmový materiál má tendenciu sa pohybovať pri teplotných rozdieloch. Za tým účelom má Sugimoto špeciálne navrhnutý držiak, v ktorom film ostáva nehybný.¹²² Nehybný ako fotografia samotná.

V rozhovore s Orlandom Reade pre CNN Style v roku 2017 sa rodený Japonec podelil o osobný zážitok z navštevovania kina v detstve. Vtedy v ňom filmy vyvolávali slzy a tie zase pocity hanby. Na otázku, či pre neho existuje antagonizmus medzi fotografiou a kinematografiou, sa vyjadril slovami: „*Fotografia je otcom kinematografie.*”¹²³ A má pravdu. Film vychádza z fotografie. Bežných 24 snímkov za sekundu na plátne v kinosále je pre naše vnímanie prirýchle, aby sme mohli vidieť všetky jednotlivé snímky. Vníname ich teda ako plynulú sekvenciu. Pozerať dvojhodinový film teda znamená vidieť 172 800 fotografických záberov. A Sugimoto ich zaznamenal všetky do jedinej fotografie.

Theaters sú metaforou fotografie. Čisté plátno, ako ešte neosvetlené políčko filmu, čakajúce na svoj obraz. A fotografom je samotný divák. Hovorí sa, že „*krása je v oku pozorovateľa*”. V tomto prípade je to obraz, ktorý je v oku pozorovateľa. Prázdne plátno núti k subjektívnej reflexii. Motivuje nás ku kontemplácii, nahliadnutiu do vlastného vnútra, za hranice imaginácie. Uzávierka sa otvorila, svetlo preniká na fotografický materiál, zatiaľ čo pozorovateľ sedí vzadu za kamerou a čaká na obraz. Len svetlo ostalo. Dej, ktorý živil našu pozornosť bol svetlom expozície rozpustený a odplavený chemickým procesom.¹²⁴ To svetlo, ktoré pretrvalo, zostalo ukryté v spomienke. Podprahovej spomienke. Biely obdĺžnik sa nám už vryl do pamäti, podobne ako doznievajúci obraz,¹²⁵ ktorý sa vznáša a naďalej objavuje pred očami, po záblesku fotoaparátu.

Zaujímavá je aj Sugimotova konceptuálna transformácia, kedy filmový obraz vychádza z tisícok jednotlivých snímkov, čím vytvára pohyb a časovú kontinuitu (dej) a je pretransformovaný do samostatne stojacej snímky. Týmto paradoxom prinavracia filmu jeho pôvodnú zastavenú formu,

¹²² KAUFMAN, ref. 2

¹²³ READE, ref. 117

¹²⁴ SVATONOVÁ, Kateřina a Kateřina KRTILOVÁ, ed. *Mizení: fenomény, mediální praktiky a techniky na prahu zjevného*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2017. Myšlení současnosti. ISBN 9788024636603. str. 107

¹²⁵ Afterimage. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Afterimage>

z ktorej vychádza. Čo, ako sa zdá, bolo aj jeho zámerom: „*Chcel som odfotografovať film so všetkým jeho zjavom života a pohybu, aby som ho znova zastavil...*”¹²⁶

Z formálneho hľadiska, každá fotografia kontrastuje gradáciu čiernej proti bielemu svetlu alebo štruktúry proti prázdnu priestoru.¹²⁷ Výrazný svetelný kontrast splošťuje snímku a vytvára podobnosť s grafikami vytvorenými technikou, napr. oceľorytina, suchej ihly a pod. Biely svetelný obdĺžnik mäkko osvetľuje tienisté záhyby architektúry spôsobom, ktorý divákovi bežne nie je známy. Návštevník zväčša vidí vnútornú architektúru sály pred alebo po predstavení, no nie počas.¹²⁸ Celková mystická atmosféra vytvára dojem, že sa dívame na niečo božské. Ako keď sa dívame na oltár v kostole a cítime jeho majestátnosť a ducha: rovnaký pocit čohosi malebného a nadprirodzeného sa naskytá aj v tejto sérii. „*Majú takú snovú kvalitu, akú som si jednej noci predstavoval.*”¹²⁹

Kino má, podobne ako múzeum, funkciu akéhosi média, ktoré dokáže jedného premiestniť v čase. Návštevník múzea vie prostredníctvom artefaktov cestovať len jedným smerom, a to smerom do minulosti. Návštevník kina má oveľa viac možností, nakoľko filmovému priemyslu sa medze nekladú a okrem premiestnenia sa do minulosti sa jeden dokáže preniesť aj do budúcnosti či dokonca do iných, vymyslených paralelných svetov – do svetov, kde možno čas ani neexistuje, alebo funguje na inom princípe ako ho poznáme. A vôbec, existujeme v čase alebo naopak, čas jestvuje v nás?¹³⁰ Pri sledovaní filmu dokážeme byť v takmer nehybnom stave zopár hodín. Počas týchto momentov, kedy sa nepohybujeme priestorom a teda ani časom, hrá naše vedomie (konkrétne pamäť) dôležitú úlohu v akte sledovania filmu. Aby si divák vytvoril naratívnu formu a pochopil činy postáv, musí si vedieť vybaviť tváre, miesta a situácie z jedného segmentu filmu do druhého.¹³¹ Sleduje, ako sa prítomnosť mení na minulosť cez vyobrazený dej a spolu s jeho postavami cestuje príbehom. Hoci jeho fyzická schránka zostáva na rovnakom mieste, pohybuje sa dejovým časom. Mohli by sme povedať, že čas je vtedy v človeku a zároveň aj on sám jestvuje v čase.

¹²⁶ MCGRATH, Erica. *REVIEW: THEATERS BY HIROSHI SUGIMOTO. MUSÉE MAGAZINE: VANGUARD OF PHOTOGRAPHY CULTURE* [online]. UNITED STATES, 17. OKTÓBER 2016 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://museemagazine.com/culture/2016/9/27/review-theaters-by-hiroshi-sugimoto>

¹²⁷ YAU, ref. 68

¹²⁸ READE, ref. 117

¹²⁹ URE-SMITH, ref. 63

¹³⁰ ROVELLI, ref. 114

¹³¹ LEFEBVRE, Martin. „*On Memory and Imagination in the Cinema.*” *New Literary History*, vol. 30, no. 2, 1999, pp. 479–98, [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/20057547>

V sérii *Theaters* nachádzame časovú asociáciu aj v hlavnom fragmente, ktorý púta našu pozornosť – prázdnom obdĺžniku. Je to pohľad na *Mnemosyne*¹³² samotnú. Je to miesto pamäte pre všetky prehrané filmy, ktorých osudy kinoplátno nasalo do seba. Zároveň je to výsledok pamäti a predstavivosti návštevníka v interakcii s filmom. O jeho privlastnení si vybraných obrazov a zvukov, ktoré na neho zapôsobili, priniesli mu nové (mentálne) obrazy a uložili sa mu do pamäte. Každý máme v sebe akési pomyselné múzeum kina, kde si uchovávame rôzne filmy a filmové fragmenty, ktoré sa nás hlboko dotkli.¹³³ Plátno tak funguje ako zrkadlo, prostredníctvom ktorého sa divák konfrontuje.

S témou pamäte miesta pracuje aj český fotograf Pavel Baňka. Jeho fotografická séria *Mansfield* (2002) zobrazuje vyprázdnené miestnosti v bývalej detskej nemocnici, ktorú Baňka objavil v americkom Connecticute. Na fotografiách zachytáva dva prístupy k detským izbám. Jedným sleduje farebné steny s pozostalými stopami po čase, ktorý tu deti prežili. V druhom prístupe obrátil svoj pohľad dohora na strop, aby sa priblížil pohľadu malých pacientov, ktorí boli pripútaní na lôžko.¹³⁴ Z formálneho hľadiska sú *Mansfield* a *Theaters* typologickými súbormi, ktorých charakteristickým a aj spoločným aspektom je technická súmernosť. Zároveň držia uprený pohľad diváka v ohraničenom geometrickom tvare, ktorý v ňom vyvoláva pocit očakávania, resp. „čakania na niečo“. Prázdny obdĺžnik v Sugimotových fotografiách nesie v sebe ambíciu stať sa tým pomyselným nepopísaným papierom, na ktorý si môže divák premietnuť akýkoľvek obraz, osobnú spomienku, želanie. Naproti tomu Baňkove steny (a stropy) svoj príbeh už povedali.

¹³² *Mnemosyne je gréckou, mytologickou bohyňou, personifikáciou pamäte a matkou deviatich múz.*

Mnemosyne. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Mnemosyne>

¹³³ LEFEBVRE, ref. 132

¹³⁴ ZBOŘILOVÁ, Zuzana. *Současná česká a slovenská fotografie architektury: Subjektivní tendence* [online]. CZECH REPUBLIC, 2012 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <http://www.itf.cz/dokumenty/zborilova-diplomka-architektura-subj.pdf>. Teoretická diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě. Vedoucí práce Mgr. MgA. Tomáš Pospěch

Obrázok 37. Pavel Baňka, Mansfield, 2002

Obrázok 38. Pavel Baňka, Mansfield, 2002

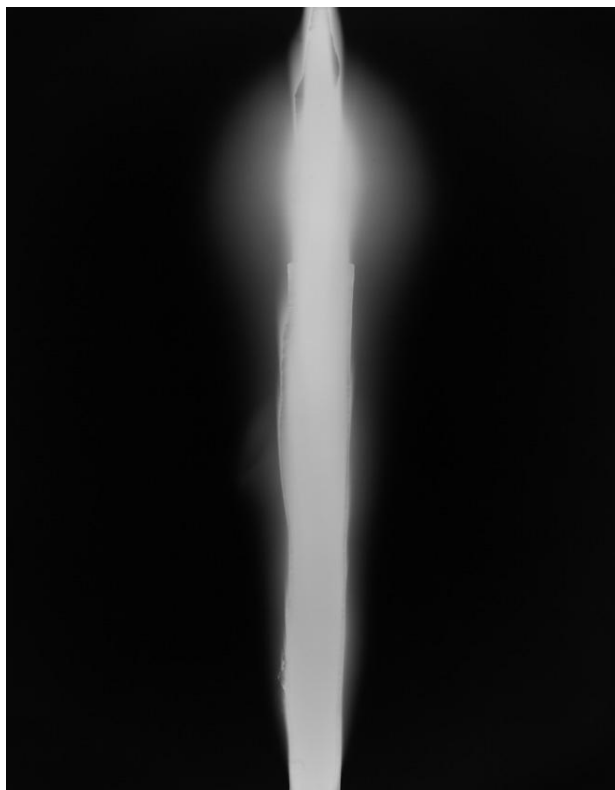

Obrázok 39. Hiroshi Sugimoto, Ohio Theater, Ohio, 1980

Obrázok 40. Hiroshi Sugimoto, Goshen, Indiana 1980

8 UVEDOMENIE, ŽE LEN ZOPÁR CHVÍL JE NEZABUDNUTEĽNÝCH

Obrázok 41. Hiroshi Sugimoto, *In Praise of Shadow* 980816, 1998

Podľa gréckeho filozofa Aristotela je „čas najviac nepoznaný, zo všetkých najviac nepoznaných vecí“. ¹³⁵ Jeho slová spred takmer 2500 rokov platia aj dnes. Poznáme keď niekto mešká, keď niekto príde predčasne, alebo keď nám niekto svoj čas venuje. Čas je v ľudských životoch drahocennou veličinou. Vďaka nemu si určujeme priority, delíme si ho a vkladáme do nevyhnutností, akými sú základné biologické potreby, napríklad jedlo, spánok, pohyb. Zároveň ho venujeme aktivitám (koníčkam, spoločenským hrám, hudbe atď.), ktoré v rámci prežitia nie sú až také nevyhnutné, ale za to nám rozširujú kognitívne schopnosti a vnútorne nás naplňujú. Avšak čas je pre nás taký drahocenný najmä kvôli vlastnej mortalite.

Vieme, že máme len vymedzený úsek života na tejto planéte. Dokážeme povedať, keď niekto žil príkrátko alebo naopak, keď sa niekto dožil nadpriemerne dlhého života. Obdivujeme ľudí, ktorí zaplňajú svoj čas zážitkami – hovoríme o nich, že žijú naplno. A tých, ktorí ho podľa nášho uváženia naopak márnia, zase odsudzujeme. Hoci životné naplnenie je vecou subjektívnou a jeden môže byť plný sveta a spokojnosti hoci roky žije v chalupe v obci Nižná Boca. Nevieme, kedy príde

¹³⁵ NYGÅRD, Randi a Rebecca PARTRIDGE. Time Being: Being Time. In: *Rebecca Partridge* [online]. 2012, 2012 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://rebeccapartridge.com/writing/time-being-being-time/>

náš čas odchodu. Preto zachraňujeme, operujeme, liečime, dopĺňame vitamíny, vytvárame vakcíny. To všetko len preto, aby sme si náš čas na zemi predĺžili. Niektorí sa dokonca chcú po smrti vrátiť. Preto dnes evidujeme štyri zariadenia, ktoré patria inštitúciám cryonics. Ide o zariadenia, ktoré sa venujú zmrazovaniu ľudských tel po ich úmrtí do doby, kým nebude v budúcnosti možné obnoviť ich život vďaka posunu medicíny a bioinžinierstva.

„Čo keby som nezomrel! Čo keby mi bol vrátený život — aká nekonečnosť! A všetko by bolo moje! Potom by som každú minútu premenil na večnosť, nič by som nestratil, každú minútu by som rátať zvlášť, ani chvíľku by som nepremárnil!“¹³⁶ Ruský spisovateľ Fjodor Dostojevskij v tragikomickom diele *Idiot* vkladá tieto slová do úst väzňovi, ktorý sa domnieva, že bol odsúdený na smrť a tak verí, že mu zostáva už len posledných pár minút života. Zaujímavosťou je, že rovnaký osud postihol samotného Dostojevského, keď bol v decembri roku 1948 odsúdený na smrť a pred omilostením prežil zdanlivo posledné chvíle svojho života v sústredenej prítomnosti. V listoch, neskôr venovaných jeho bratovi Mikhailovi, opísal skúsenosť pomyselných posledných chvíľ existencie, ktoré boli poznačené zvýšenou všímvosťou do nepodstatných detailov. Osobitným spôsobom sa zmenilo aj jeho vnímanie času, kedy sa podľa jeho slov „tých päť minút zdalo ako nekonečný čas, obrovské bohatstvo“. Takéto stavy vedomia, kedy sa čas intenzívne rozšíri a spomalí, sa najčastejšie vyskytujú v extrémnych situáciách nebezpečenstva (v boji o prežitie, pri úteku a pod.) alebo naopak vo chvíľach veľkého šťastia. Tento stav vedomia podporuje našu pozornosť, čím dosahuje schopnosť maximálneho stupňa ostrosti,¹³⁷ vnímania nášho ja v čase a priestore.

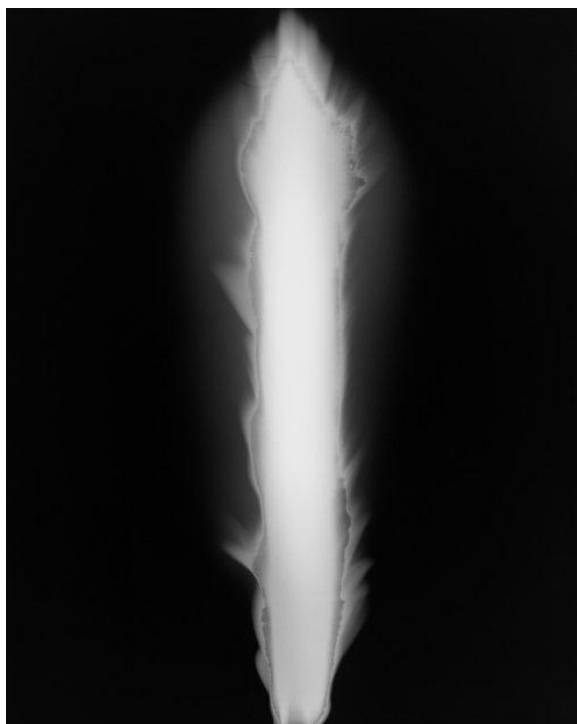
Takto silné stavy vedomia, ovplyvnené nezabudnuteľným zážitkom neprežívame denne a predsa si radi myslíme, že každý okamih nesie v sebe potenciál hodný zapamätania. Pravdou je, že väčšina života je okamžite zabudnutá. Je pravdepodobné, že aj tento deň, či tieto slová prepadnú do čitateľovho zabudnutia. Život bude pokračovať ďalej, bez ohľadu na zapísanú spomienku alebo nie.

V sérii fotografií *In Praise of Shadow* Sugimoto s využitím dlhej expozície jednotlivito „zapisuje“ existenciu sviečky. Ide o plynulé horenie jej plameňa od počiatku až po vyhasnutie. Od narodenia až po smrť. Vo väčšej či menšej miere je každá fotografia o čase a svetle. Dlhá expozícia môže zmeniť niečo bežné na neznámy obraz, krátka expozícia zase zastavuje okamih v čase, ktorý by ľudské oko nedokázalo vidieť. V Sugimotových fotografiách je dĺžka expozície určená objektom

¹³⁶ WITTMANN, ref. 106 (str. 150)

¹³⁷ WITTMANN, ref. 106 (str. 53-54)

samotným.¹³⁸ Po skončení premietaného filmu sa uzávierka zavrie (*Theaters*), so zhasnutím plameňa (*In Praise of Shadow*) je fotografia dokončená. Tak Sugimoto zachytáva kompletne bytie, podstatu a zároveň odtlačok, ktorý existencia sviečky zanechala a fotónmi jej plameňa vypálila do svetlo-citlivého materiálu. Týchto „životov“ vyfotografoval niekoľko a každá stopa je svojím horením jedinečná. Inšpiráciou mu pri tom boli maľby horiacich sviečok (*Kerze*) nemeckého maliara Gerharda Richtera.¹³⁹ Hyper-realistické obrazy sviečok v prázdnom priestore sú ikonami Richterovej tvorby a klasickými dielami v očiach súčasného umenia. Srdcom obrazu je samotné svetlo. Naplňa diváka veľkou radosťou a smútkom zároveň. Predstava, že tento horiaci plameň napokon zhasne, nesie v sebe pocit nádeje, možnosti a zmyslu pre budúcnosť. Hoci sme si vedomí jej mortality, je to ono punctum, z ktorého sa rodí život.

Obrázok 42. vľavo Hiroshi Sugimoto, *In Praise of Shadow* 980727, 1998

Obrázok 43. vpravo Gerhard Richter, *Kerze*, 1983

Sugimoto sa názvom tejto série inšpiroval esejou spisovateľa Jun'ichirō Tanizakiho. Tanizaki v eseji *In Praise of Shadow* (*Chvála tieňu*) z roku 1933 pojednáva o našom vzťahu k temnote. Konkrétne opisuje západnú civilizáciu, ktorá je vo svojej architektúre posadnutá presvetlenými priestormi, čo je estetickým opakom oproti japonskej kultúre. Šero a tieň je podstatnou súčasťou

¹³⁸ JONES, ANN. Time, light and completeness. IMAGE OBJECT TEXT: Ann Jones – Art and Writing [online]. UNITED KINGDOM, 1. FEBRUÁR 2012 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://imageobjecttext.com/2012/02/01/time-and-light/#more-535>

¹³⁹ HIROSHI SUGIMOTO: *BIOGRAPHY*. GALLERIA CONTINUA, ref. 20

japonskej estetiky. Tiene sprostredkujúajú krehkú krásu slabého svetla a ponúkajú chvíle tajomstva.¹⁴⁰ Sugimotove fotografie sviečok v sebe nesú tento tajomný odkaz. Krása tieňa spočíva v schopnosti definovať hĺbku. Jeho existencia je nepostrádateľnou súčasťou svetla. Základnými kameňmi fotografie je práve tento vzťah svetla a tieňa. Horiaca sviečka nám ponúka brodiť sa pohodlne priestorom, pretože je vykreslený v tienistých obrysoch. Pretože nie svetlo obkresľuje predmety, je to práve tieň, ktorý nám ukazuje kde priestor končí, kde sa zahýba alebo kam pokračuje. „*Krásu nenachádzame v objekte samotnom, ale v súhre svetla a tieňa, ktorá vytvára jedno naproti druhému.*“¹⁴¹ Domnievam sa, že Sugimotovi nešlo len o zachytenie cestujúceho plameňa po roztápajúcej sa sviečke. Vyzdvihuje temnotu, ktorá svetlo obklopuje. Pretože bez tieňa, by svetlo nemohlo existovať.

Avšak sviečka, resp. svetlo, v mnohých kultúrach symbolizuje v prenesenom význame akúsi nadvládu nad temnotou. V kresťanskej kultúre je horiaca sviečka symbolom Božieho svetla alebo svetla Kristovho. Taktiež má spojitosť s posmrtným svetom, kedy slúži ako spomienka na zosnulých.¹⁴² Zmŕtvychvstalého Krista symbolizuje Veľkonočná svieca – paškál, ktorá sa zapalať počas Veľkonočnej vigílie. Od paškála si potom zapalujú sviečky ostatní ľudia za účelom pripomenutia si, že Kristus svojím víťazstvom ožiaril svet, ktorý bol v tme a hriechu.¹⁴³ V hinduizme sa najviac používajú sviečky a lampióny počas známeho festivalu Diwali (festival svetla), ktorý symbolizuje víťazstvo svetla nad temnotou, dobra nad zlom a poznania nad nevedomosťou. V Japonsku majú veľký kultúrny význam ich tradične ručne robené sviečky Warosoku. Vyrobené sú z otrubovej ryže a od západných sviečok z včelieho vosku alebo petroleja sa líšia napríklad tvarom (v hornej časti sú širšie ako v spodnej) a taktiež majú hrubý knôt, ktorým vytvárajú aj intenzívny plameň. Prvý raz sa začali používať pri budhistických obradoch, ako nevyhnutný nástroj na vedenie a komunikáciu s bohmi a duchmi. Aj dnes ich môžeme vidieť v chrámoch či svätyniach, kde lemujú miestnosti za účelom duchovnej prípravy priestoru pre ďalšie rituály a obrady. Slúžia ako maják komunikácie medzi pozemským a duchovným svetom.¹⁴⁴

¹⁴⁰ ROMAN, MAGALI. Rikumo Book Club: Jun'ichirō Tanizaki's "In Praise of Shadows." RIKUMO JOURNAL [online]. UNITED STATES, 25. MÁJ 2018 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

<https://journal.rikumo.com/journal/2018/5/24/rikumo-book-club-junichiro-anizakis-in-praise-of-shadows>

¹⁴¹ POPOVA, MARIA. In Praise of Shadows: Ancient Japanese Aesthetics and Why Every Technology Is a Technology of Thought. THE MARGINALIAN [online]. 28. MÁJ 2015 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

<https://www.themarginalian.org/2015/05/28/in-praise-of-shadows-tanizaki/>

¹⁴² Ceremonial use of lights. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Ceremonial_use_of_lights

¹⁴³ Katechéza: VEĽKONOČNÁ VIGÍLIA. *Hnutie svetlo-život na Slovensku* [online]. SLOVAKIA, 2020, 7. APRÍL 2020 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://svetlozivot.sk/wp-content/uploads/2020/04/Velkonocna_vigilia.pdf

¹⁴⁴ MCFARLANE, Aidan. What are Warosoku? 6 Things to Know about Japanese Candles. JAPAN OBJECTS [online]. JAPAN, 11. MAREC 2022 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://japanobjects.com/features/warosoku>

Sériu *In Praise of Shadow* Sugimoto započal v jednu neskorú svätôjánsku noc, kedy postavil sviečku do blízkosti okna a otvoril uzávierku. Po hodinách tancovania plameňa vo vánku sviečka dohorela a uzávierka sa zavrela. „Život sviečky sa menil každú noc – krátke, intenzívne horiace noci či dlhé neustále žiariace noci – každá bola iná a svojím dosvitom rovnako krásna.”¹⁴⁵ Sugimoto tak zachytil každú jej prítomnú chvíľu a spomienku zároveň.

Čo ale myslíme tým, keď hovoríme o prítomnom okamihu alebo o tom, čo sa deje „tu a teraz?” Veď každé vyslovené prítomné „teraz” patrí v nasledujúcom okamihu minulosti. Takto vzniká prúd pociťovaného času, kedy najprv udalosť očakávame, potom ju prežijeme a onedlho už leží v minulosti. Žijeme v nepretržitej časovej kontinuite. Alebo naopak, ešte možno povedať, že len neustále žijeme v okamihu – presne teraz.¹⁴⁶ Svätý Augustín sa okolo roku 400 nášho letopočtu vyjadril takto: „Možno by bolo presné povedať: sú tri časy, prítomnosť vecí minulých, prítomnosť vecí prítomných a prítomnosť vecí budúcich“, teda v rozsahu, ak minulosť a budúcnosť existujú, tak existujú v prítomnosti.¹⁴⁷ Život takej sviečky sa zdá byť neustále prítomný. Horiaci plamienok sa postupným roztápaním vosku posúva po knôte nižšie a nižšie. Je to ale stále ten istý plameň? Alebo počiatočný oheň časom zanikne, aby sa znovu mohol zrodiť zo svojho plameňa ako mytologický fénix. Ohnivý element na snímkach disponuje aurou, ktorá aj bez divákovho vedomia dáva pociťiť živelnú silu zachytenú vo vertikálnom obraze. Prepálené miesto v strede snímky, pripomínajúce pomyselný portál, tak vtáhuje pozorovateľa do útrob samotnej fotografie. Rovnako, ako je aj očná zrenica dierou nasávajúcou častice svetla a „absencie svetla”, ktoré spoločne obkresľujú svet a vypaľujú prežívané momenty do ľudských spomienok. Svetlo a tma ako alfa a omega samotnej fotografie. Fotografia ako nosný fragment spomienky. *In Praise of Shadow* nie je len portrétom sviečky, je aj spomienkou na jej život. Aj po nás samotných raz zostane spomienka. Materiálne veci sa stratia a časť z nás zostane v pamäti našich blízkych.

¹⁴⁵ SUGIMOTO, ref. 105

¹⁴⁶ WITTMANN, ref. 106 (str. 44)

¹⁴⁷ O'NEILL, Seamus. *Augustine and Boethius, Memory and Eternity (Analecta Hermeneutica 2014)*, Academia.edu [online]. 2014, [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

https://www.academia.edu/28032592/Augustine_and_Boethius_Memory_and_Eternity_Analecta_Hermeneutica_2014_

Obrázok 44. Hiroshi Sugimoto, In Praise of Shadow 980726, 1998

ZÁVER

Podľa Hiroshi Sugimota môžeme takmer čokoľvek tvrdiť o jeho snímkach a bude to v poriadku. Keď sa pozrieme na piliere, ktoré s témou času a fotografie súvisia, prideme na slová, ktoré sa tiahnu celou prácou: spomienka, melanchólia, nadčasovosť, bezčasie, momentka, pomalosť, plynulosť, samota, kondenzácia času a mnohé ďalšie. Všetky tieto prívlastky skutočne dokážeme nájsť v Sugimotových fotografiách a je jedno, ktorú si vyberieme. Samozrejme, to ako by sme spárovali jednotlivé slová ku konkrétnym fotografiám je celkom subjektívne. Práve v tejto flexibilita spočíva aj výnimočnosť Sugimotových fotografických sérií. Fotografie sa nám otvárajú a aj my sa otvárame im.

Môj výber preberaných tém bol intuitívny. Spočíval najmä v načúvaní myšlienok, ktoré prichádzali s jednotlivými fotografiami, či celými sériami. Samozrejme som našla množstvo podobných, niekedy priam totožných myšlienok v rôznych textoch, skúsených kritikov, historikov, kurátorov apod. O tieto ich poznatky som sa snažila podeliť formou, ktorá by nebola len o prepise cudzích myšlienok, ale vychádzala by práve z mojich subjektívnych pocitov. Zároveň som sa snažila nechať to spomínané „prázdne miesto“, „ticho“, ktoré patrí čitateľovi na jeho osobné úsudky.

Relatívne veľkou výzvou bol pre mňa výber fotografií, nakoľko som sa pri tých obsiahlejších sériách (*Dioramas*, *Seascapes*, *Theaters*) nedokázala rozhodnúť, ktorá snímka je onou vyvolenou – potvrdzujúcou písaný text, nakoľko mi pripadali všetky skutočne veľmi dobré.

Táto práca mi umožnila nazerať na médium fotografie z úplne iného uhla pohľadu. Konkrétne z perspektívy, kedy som si uvedomila, ako fotografické snímky odzrkadľujú naše bytie vo vymedzenom čase, ktorý na Zemi máme. Čitateľom prajem, aby si aj oni dokázali prostredníctvom fotografie nájsť tú svoju pomyselnú časovú niť, ktorá paralelne plynie so životom.

ZOZNAM POUŽITÉJ LITERATURY

Tlačené zdroje:

GAALLEN, Anneloes van. Never Photograph People Eating: And 50 other Ridiculous Photography Rules. Holandsko: BIS Publishers, 2013. ISBN 978-90-6369-277-3.

STURKEN, Marita a Lisa CARTWRIGHT. Studia vizuální kultury. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-556-1.

SUGIMOTO, H. (2016). Hiroshi Sugimoto: Black box. (P. Larratt-Smith & I. do E. Santo, Eds.). Aperture. ISBN 978-1-59711-359-5

SUGIMOTO, H. (2016). Theaters. Damiani. ISBN 978-88-6208-477-2

SVATOŇOVÁ, Kateřina a Kateřina KRTILOVÁ, ed. Mizení: fenomény, mediální praktiky a techniky na prahu zjevného. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2017. Myšlení současnosti. ISBN 9788024636603. str. 107

Internetové zdroje:

About Time (The difference between chronos time and kairos time in Christian spirituality) - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=OWlv7SQY12s&list=PLmH5sOhn51nd8mrTkWRua_czbl9hNDT3Y&index=17&t=1s&ab_channel=ThreeMinuteTheology

Afterimage. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Afterimage>

AMNH, Hiroshi Sugimoto: Four Decades of Photographing Dioramas - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=q9GiyPbLYPg>

BEŇO, MIROSLAV. Všetko čo potrebujete vedieť o cirkadiánnom rytme. FITNESS REVOLUTION [online]. SLOVAKIA, 2021, 31. MAREC 2021 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://fitnessrevolution.sk/cirkadianny-rytmus/>

BOOKER, Bianca. The Veteran Photographer Making Stunning New Buildings. THE NEW YORK TIMES STYLE MAGAZINE: MARIAN GOODMAN GALLERY [online]. 3. APRÍL 2017, 2017, 6 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://www.mariangoodman.com/usr/documents/press/download_url/151/the-new-york-times-style-magazine-april-3-2017-.pdf

BRANN, Eva T. H. What, Then, is Time? [online]. REPRINT. Rowman & Littlefield, 1999, 237 s. [cit. 2022-04-18]. ISBN 0847692930. Dostupné z: <https://books.google.sk/books?id=uPMoTZao8FUC>. str.117.

BRUEGGEMANN, FERDINAND. Focus on contemporary Japanese photography. Interview with Mariko Takeuchi, Part I. JAPAN-PHOTO.INFO: Thoughts on Japanese photography by Ferdinand Brueggemann [online]. 26. AUGUST 2009 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://japan-photo.info/focus-on-contemporary-japanese-photography-interview-with-mariko-takeuchi-part-i/>

CANNING, Donna. Ma. UNIQUE JAPAN [online]. JAPAN [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://new.uniquejapan.com/ikebana/ma/>

CARDONA, DENISSE. Mexican Punctuality : Does time work differently in Mexico?. SPANISH 55 [online]. UNITED STATES [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: [https://www.spanish55.com/blog/mexican-punctuality-does-time-work-differently-in-mexico#:~:text=Your%20Mexican%20counterpart%20may%20be,time%20\(possibly%20hours\)%22](https://www.spanish55.com/blog/mexican-punctuality-does-time-work-differently-in-mexico#:~:text=Your%20Mexican%20counterpart%20may%20be,time%20(possibly%20hours)%22)

Ceremonial use of lights. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Ceremonial_use_of_lights

Daimyo. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Daimyo>

DAVID. Hiroshi Sugimoto: Capturing the Transience of Time.

PHOTOGPEDIA [online]. UNITED STATES, 14. MAREC 2021 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://photogpedia.com/hiroshi-sugimoto/>

DAY, LARA. Hiroshi Sugimoto Designs Own Museum. THE WALL STREET JOURNAL [online]. UNITED STATES: THE WALL STREET JOURNAL, 2014, 22. JANUÁR 2014 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/BL-SJB-13496>

DIAS, SARAH FRANCES, BLAIR, ANNA, ed. Hiroshi Sugimoto Artist Overview and Analysis: Hiroshi Sugimoto - Biography and Legacy. THE ART STORY [online]. UNITED STATES, 25. FEBRUÁR 2018 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.theartstory.org/artist/sugimoto-hiroshi/life-and-legacy/>

EDWARDS, Hannah. Matthew Pillsbury. IGNANT [online]. GERMANY: IGNANT, 19. JÚL 2013 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.ignant.com/2013/07/19/matthew-pillsbury/>

EVERS, Jeannie a Emdash EDITING, ed. Fossil. NATIONAL GEOGRAPHIC: SOCIETY [online]. UNITED STATES, 22. FEBRUÁR 2013 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/fossil/>

Evolution: In Action: Photographs by Patrick Gries. LENS CULTURE: BOOK REVIEW [online]. NETHERLANDS [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.lensculture.com/articles/patrick-gries-evolution-in-action>

FELTENS, Frank. Immaculate Concepts: In Conversation with Hiroshi Sugimoto. Academia.edu [online]. 2012. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://www.academia.edu/37330184/Immaculate_Concepts_In_Conversation_with_Hiroshi_Sugimoto

First Steps toward Modernism in Japanese Photography. PRINCETON UNIVERSITY LIBRARY [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://library.princeton.edu/news/marquand/2013-08-21/first-steps-toward-modernism-japanese-photography>

Fossil. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Fossil>

Gorintō. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Gorint%C5%8D>

GRIES, PATRICK. Evolution. PATRICK GRIES PHOTOGRAPHY [online]. BELGIUM [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://patrickgries.photography/evolution-editions-xavier-barral>

GROSZ, Elizabeth. Becomings: Explorations in Time, Memory, and Futures [online]. Cornell University Press, 1999, 250 s. [cit. 2022-04-18]. ISBN 0801485908. Dostupné z: <https://books.google.sk/books?id=uPMoTZao8FUC>. str.1.

Hiroshi Sugimoto - Biography. ARTSATION.COM: YOUR CONTEMPORARY ART SHOP [online]. GERMANY [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://artsation.com/en/artists/hiroshi-sugimoto>

Hiroshi Sugimoto : Theaters. FRAENKEL GALLERY: FRAENKEL EXHIBITIONS [online]. UNITED STATES, 1. OKTÓBER 2016 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://fraenkelgallery.com/exhibitions/theaters>

Hiroshi Sugimoto discusses his collection of “pre-photography time-recording devices”. FRAENKEL GALLERY: FRAENKEL CONVERSATIONS [online]. 2018 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://fraenkelgallery.com/conversations/watch/hiroshi-sugimoto-discusses-collection-pre-photography-time-recording-devices>

Hiroshi Sugimoto in "Memory." ART21 [online]. UNITED STATES, 23. SEPTEMBER 2003 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://art21.org/watch/art-in-the-twenty-first-century/s3/hiroshi-sugimoto-in-memory-segment/>

Hiroshi Sugimoto Interview: Between Sea and Sky - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=JWh4t67e5GM&list=PLmH5sOhn51nd8mrTkWRua_czbl9hNDT3Y&index=15

HIROSHI SUGIMOTO: ABOUT. QG GALLERY [online]. BELGIUM [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://qg-gallery.com/hiroshi-sugimoto/>

HIROSHI SUGIMOTO: BIOGRAPHY. GALLERIACONTINUA [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.galleriacontinua.com/artists/hiroshi-sugimoto-72/biography>

Hiroshi Sugimoto: The Infinite and the Immeasurable - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=iRngA5JeOBY&list=PLmH5sOhn51nd8mrTkWRua_czbl9hNDT3Y&ab_channel=Christie%27s

HIROSHI SUGIMOTO. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Hiroshi_Sugimoto

Hiroshi Sugimoto's fascinating & tranquil Seascapes. PUBLIC DELIVERY [online]. SOUTH KOREA, 19. OKTÓBER 2021 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://publicdelivery.org/hiroshi-sugimoto-seascape/>

Hopi. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Hopi>

Hrdza. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Hrdza>

Illusions of Time - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=zHL9GP_B30E&t=209s

JONES, ANN. Time, light and completeness. IMAGE OBJECT TEXT: Ann Jones – Art and Writing [online]. UNITED KINGDOM, 1. FEBRUÁR 2012 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://imageobjecttext.com/2012/02/01/time-and-light/#more-535>

Kami. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Kami>

Katechéza: VELKONOČNÁ VIGÍLIA. Hnutie svetlo-život na Slovensku [online]. SLOVAKIA, 2020, 7. APRÍL 2020 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://svetlozivot.sk/wp-content/uploads/2020/04/Velkonocna_vigilia.pdf

KAUFMAN, JASON EDWARD. INFINITE FOCUS. Luxury magazine: ARTIST PROFILE [online]. 2015, 2015, 16 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://jasonkaufman.com/wp-content/uploads/2016/11/Hiroshi-Sugimoto-Kaufman-Luxury.pdf>

KIEFFER, OLIVIA. PLAYING IN TIME: CHRONOS, KAIROS, CROSSFADES. NEW MUSIC BOX [online]. 29. JÚL 2019 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://nmbx.newmusicusa.org/playing-in-time-chronos-kairos-crossfades/>

KIMURA, ERIKO. JAPAN IN TRANSITION: 20TH-CENTURY PHOTOGRAPHY FROM KIMURA TO MORIMURA. NATIONAL GALLERY OF CANADA [online]. 9. OKTÓBER 2019 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.gallery.ca/magazine/exhibitions/ngc/japan-in-transition-20th-century-photography-from-kimura-to-morimura>

LAMMES, SYBILLE, CHRIS PERKINS, ALEX GEKKER a Rachel WELLS. Time for mapping : cartographic temporalities: 'Space-crossed time': digital photography and cartography in Wolfgang Weileder's Atlas [online]. Ebook. UNITED KINGDOM: Manchester University Press, 2018 [cit. 2022-04-19]. ISBN 9781526122520. Dostupné z: <file:///Users/Marcela%201/Downloads/650132.pdf> str. 115-120

LANDAU, Jessica. Preserving the (Uncanny) End of Nature: Hiroshi Sugimoto's Diorama, Academia.edu [online]. 2017, [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://www.academia.edu/33767498/Preserving_the_Uncanny_End_of_Nature_Hiroshi_Sugimotos_Diorama

LAWSON, Cynthia. Layered Photography: A Case for Still Images as "Time-based" Media, Academia.edu [online]. 2009, [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://www.academia.edu/4278589/Layered_Photography_A_Case_for_Still_Images_as_Time_based_Media

LEFEBVRE, Martin. "On Memory and Imagination in the Cinema." *New Literary History*, vol. 30, no. 2, 1999, pp. 479–98, [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/20057547>

LOWRY, Joanna a David GREEN. STILLNESS AND TIME: PHOTOGRAPHY AND THE MOVING IMAGE. *Stillness and Time:: Photography and the Moving Image* [online]. UNITED KINGDOM, 2005, s. 2 [cit. 2022-04-18]. ISBN 1-903796-19-9. Dostupné z: file:///Users/Marcela%201/Downloads/STILLNESS_AND_TIME_PHOTOGRAPHY_AND_THE_M.pdf

MCFARLANE, Aidan. What are Warosoku? 6 Things to Know about Japanese Candles. *JAPAN OBJECTS* [online]. JAPAN, 11. MAREC 2022 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://japanobjects.com/features/warosoku>

MCGRATH, Erica. REVIEW: THEATERS BY HIROSHI SUGIMOTO. *MUSÉE MAGAZINE: VANGUARD OF PHOTOGRAPHY CULTURE* [online]. UNITED STATES, 17. OKTÓBER 2016 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://museemagazine.com/culture/2016/9/27/review-theaters-by-hiroshi-sugimoto>

Mnemosyne. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Mnemosyne>

Muses. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Muses>

museum | Etymology, origin and meaning of museum by etymonline. *Etymonline - Online Etymology Dictionary* [online]. Copyright © 2001 [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: <https://www.etymonline.com/word/museum>

museum noun - Definition, pictures, pronunciation and usage notes | *Oxford Advanced Learner's Dictionary at OxfordLearnersDictionaries.com*. *Oxford Learner's Dictionaries* | Find definitions, translations, and grammar explanations at *Oxford Learner's Dictionaries* [online]. Copyright © 2022

Oxford University Press [cit. 18.04.2022]. Dostupné z:

<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/museum?q=museum>

NAGARI, Benjamin. Music as Image: Analytical psychology and music in film [online]. EBOOK.

Routledge, 2015 [cit. 2022-04-19]. ISBN 9781317526360. Dostupné z:

https://books.google.sk/books?id=R8MBCgAAQBAJ&source=gbs_navlinks_s, str. 57

Noh Theater. JAPAN-GUIDE.COM [online]. 13. JÚN 2021 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

<https://www.japan-guide.com/e/e2091.html>

NYGÅRD, Randi a Rebecca PARTRIDGE. Time Being: Being Time. In: *Rebecca Partridge* [online]. 2012, 2012 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

<https://rebeccapartridge.com/writing/time-being-being-time/>

O'NEILL, Seamus. Augustine and Boethius, Memory and Eternity (Analecta Hermeneutica 2014), Academia.edu [online]. 2014, [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

https://www.academia.edu/28032592/Augustine_and_Boethius_Memory_and_Eternity_Analecta_Hermeneutica_2014_

PICKEN, STUART D. B. KAMI AND ANCESTORS: DEATH IN THE JAPANESE TRADITION (5/20). THINK.IAFOR.ORG: THE ACADEMIC PLATFORM [online]. JAPAN, 14. APRÍL 2016 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

<https://think.iafor.org/kami-ancestors-death-japanese-tradition/#:~:text=One%20of%20the%20central%20pillars,every%20aspect%20of%20Japanese%20culture>

Pirahã people. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Pirah%C3%A3_people

POPOVA, MARIA. In Praise of Shadows: Ancient Japanese Aesthetics and Why Every Technology Is a Technology of Thought. THE MARGINALIAN [online]. 28. MÁJ 2015 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.themarginalian.org/2015/05/28/in-praise-of-shadows-tanizaki/>

PORTFOLIO / PRINTS. AMANASALTO [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://amanasalto.com/en/portfolio-prints-en/852/>

Prostor a čas v japonském konceptu ma. DISK: EDICE PRO STUDIUM SCÉNICKÉ TVORBY [online]. CZECH REPUBLIC [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://edicedisk.amu.cz/prostor-a-cas-v-japonskem-konceptu-ma/>

READE, Orlando. Hiroshi Sugimoto's haunting photos of empty theaters. CNN STYLE [online]. UNITED STATES, 17. MÁJ 2017 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/style/article/hiroshi-sugimoto-theaters/index.html>

ROMAN, MAGALI. Rikumo Book Club: Jun'ichirō Tanizaki's "In Praise of Shadows." RIKUMO JOURNAL [online]. UNITED STATES, 25. MÁJ 2018 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://journal.rikumo.com/journal/2018/5/24/rikumo-book-club-junichiro-anizakis-in-praise-of-shadows>

Rothko/Sugimoto: Dark Paintings and Seascapes at Pace London. MOUSSE MAGAZINE [online]. ITALY, 2. NOVEMBER 2011 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.moussemagazine.it/magazine/rothko-sugimoto-pace/>

ROVELLI, Carlo. The order of time [online]. Ebook. UNITED STATES: RIVERHEAD BOOKS, 2017 [cit. 2022-04-19]. ISBN 9780735216129. Dostupné z: <https://psi1.ir/wp-content/uploads/2021/09/The-order-of-time-Carlo-Rovelli.pdf>

Sakoku. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Sakoku>

SCHUMACHER, Mark. GORINTŌ / GORINTO / GORINTOU / 五輪等. BUDDHISM & SHINTŌISM IN JAPAN A-TO-Z PHOTO DICTIONARY OF JAPANESE RELIGIOUS SCULPTURE & ART [online]. 1995 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.onmarkproductions.com/html/5-elements-pagoda-gravestone.html>

Series Seascapes. ARTSY [online]. UNITED STATES [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.artsy.net/artist-series/hiroshi-sugimoto-seascapes>

SUGIMOTO, Hiroshi, History of history. 21st Century Museum of Contemporary Art, Kanazawa. [online]. JAPAN, 2009 [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: <https://www.kanazawa21.jp/en/12press/pdf/sugimoto.pdf>

SUGIMOTO, HIROSHI. Diorama. HIROSHI SUGIMOTO [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.sugimotohiroshi.com/new-page-54>

SUGIMOTO, HIROSHI. In Praise of Shadow. HIROSHI SUGIMOTO [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.sugimotohiroshi.com/new-page-44>

SUGIMOTO, HIROSHI. On the Beach. HIROSHI SUGIMOTO [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.sugimotohiroshi.com/coUpy-of-on-the-beach>

SUGIMOTO, Hiroshi. Pre-Photography Time-Recording Device. HIROSHI

SUGIMOTO [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.sugimotohiroshi.com/pptrd>

SUGIMOTO, HIROSHI. Seascapes. HIROSHI SUGIMOTO [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.sugimotohiroshi.com/seascapes-1>

THIRTEEN, Treasures of New York: American Museum of Natural History. YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 18.04.2022]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=5QRPYNDZ8MA>

Trilobity. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Trilobity>

URE-SMITH, Jane. Photographer Hiroshi Sugimoto: 'I use the camera to project my inner idea of reality' The Japanese artist on his latest shows, and exploring our relationship with actuality FINANCIAL TIMES: MARIAN GOODMAN GALLERY [online]. 10. NOVEMBER 2017, 2017, [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://www.mariangoodman.com/usr/documents/press/download_url/149/the-financial-times-november-10-2017-digital.pdf

Wabi-sabi. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Wabi-sabi>

Ward, Aaron Francis (2021) "Sugimoto's Middle Brow and the Collective Horizon," Japanese Society and Culture: Vol. 3 , Article 1. Available at: <https://gensoken.toyo.ac.jp/japanese-society-and-culture/vol3/iss1/1>

WEILEDER, Wolfgang. Seascapes. Wolfgang Weileder [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.wolfgangweileder.com/photography/seascapes.html>

WITTMANN, Marc. Felt Time (str. 85). MIT Press. 7. APRÍL 2017 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: Kindle Edition.

WITTMANN, Mirjam. "Time, extended: Hiroshi Sugimoto with Gilles Deleuze". Image and Narrative [online]. BELGIUM, 2009, MAREC 2009 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: http://www.imageandnarrative.be/inarchive/Images_de_1_invisible/Wittmann.htm

YASUKA. A SHORT HISTORY OF PHOTOGRAPHY IN JAPAN. KCP INTERNATIONAL: JAPANESE LANGUAGE SCHOOL [online]. 2016, 16. MÁJ 2016 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.kcpinternational.com/2016/05/a-short-history-of-photography-in-japan/>

YAU, John. 'Time Halted: The Photographs of Hiroshi Sugimoto.' The American Poetry Review 33, Academia.edu [online]. September/October 2004, 11-16. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://www.academia.edu/40682699/Hiroshi_Sugimoto_APR

YAU, John. HIROSHI SUGIMOTO: NO SUCH THING AS TIME. ARTFORUM [online]. ARTFORUM, 1984, APRÍL 1984, 1984(8), 5 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.artforum.com/print/198404/hiroshi-sugimoto-no-such-thing-as-time-35386>

ZBOŘILOVÁ, Zuzana. Současná česká a slovenská fotografie architektury: Subjektivní tendence [online]. CZECH REPUBLIC, 2012 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <http://www.itf.cz/dokumenty/zborilova-diplomka-architektura-subj.pdf>. Teoretická diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě. Vedoucí práce Mgr. MgA. Tomáš Pospěch.

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok 1. Hiroshi Sugimoto, Enoura Observatory 2017 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://detail-cdn.s3.eu-central-1.amazonaws.com/media/catalog/product/0/1/01-Hiroshi-Sugimoto-Enoura-Observatory-Enoura.jpg?store=de_en&image-type=image **16**

Obrázok 2. Hiroshi Sugimoto, autoportrét, 2019 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: [https://images.weserv.nl/?url=https://www.guggenheim.org/wp-content/uploads/2020/06/people-sugimoto-hiroshi.jpg&w=1170%20\(2\)](https://images.weserv.nl/?url=https://www.guggenheim.org/wp-content/uploads/2020/06/people-sugimoto-hiroshi.jpg&w=1170%20(2)) **17**

Obrázok 3. Hiroshi Sugimoto, Pre-Photography Time Recording Device 028, 2008 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: [https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1511380113839-VUTTQDFYNKF6XM8CCXPZ/17.028_AMMONITE_CLUSTER.jpg?format=750w\(2\)](https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1511380113839-VUTTQDFYNKF6XM8CCXPZ/17.028_AMMONITE_CLUSTER.jpg?format=750w(2)) **18**

Obrázok 4. Hiroshi Sugimoto, Ordovician Period, 1992 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: [https://www.vincentborrelli.com/pictures/112049_2.jpg?v=1447366769\(2\)](https://www.vincentborrelli.com/pictures/112049_2.jpg?v=1447366769(2)) **20**

Obrázok 5. Patrick Gries, Eurasian sparrowhawk + house sparrow [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://mymodernmet.com/wp/wp-content/uploads/archive/ojRKT9kJTvBDQIKUSda_1082134330.jpeg **22**

Obrázok 6. Hiroshi Sugimoto, Pre-Photography Time Recording Device 037, 2008 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: [https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1493415544778-F75A23EOAXSDP3NPQGZV/image-asset.jpeg?format=750w\(2\)](https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1493415544778-F75A23EOAXSDP3NPQGZV/image-asset.jpeg?format=750w(2)) **23**

Obrázok 7. Hiroshi Sugimoto, Pre-Photography Time Recording Device 040, 2008 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: [https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1493415527433-2GNG2IG4OBR31YJ93JC3/image-asset.jpeg?format=750w\(2\)](https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1493415527433-2GNG2IG4OBR31YJ93JC3/image-asset.jpeg?format=750w(2)) **23**

Obrázok 8. Hiroshi Sugimoto, Pre-Photography Time Recording Device 026, 2008 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: [https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1493415560761-21P0GMPX8Z03SYQ1TNPL/image-asset.jpeg?format=750w\(2\)](https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1493415560761-21P0GMPX8Z03SYQ1TNPL/image-asset.jpeg?format=750w(2)) **24**

Obrázok 9. Hiroshi Sugimoto, Pre-Photography Time Recording Device 020, 2008 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://p4.storage.canalblog.com/40/22/119589/97637584_o.jpg **24**

Obrázok 10. Hiroshi Sugimoto, Hyena - Jackal - Vulture, 1976 [online]. [cit. 2022-04-18].

Dostupné z:

[https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492633016385-6EIMVCUHLQMHZWIYBUDA/image-asset.jpeg?format=1000w\(2\)](https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492633016385-6EIMVCUHLQMHZWIYBUDA/image-asset.jpeg?format=1000w(2))

25

Obrázok 11. Matthew Pillsbury Looking at La Joconde, Salle des Etats, Le Louvre, 2008 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

<https://www.ignant.com/wp-content/uploads/2013/06/MatthewPillsbury01.jpg>

28

Obrázok 12. Hiroshi Sugimoto, Gemsbok, 1980 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

<https://www.artandobject.com/sites/default/files/sugimoto-mural.jpg>

30

Obrázok 13. Hiroshi Sugimoto, Diana, Princess of Wales, 1999 [online]. [cit. 2022-04-18].

Dostupné z:

[https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492709350199-3RMFO2YNJ5QSZRWZ59M6/861_Diana%2C+Princess+of+Wales_1999.jpg?format=750w\(2\)](https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492709350199-3RMFO2YNJ5QSZRWZ59M6/861_Diana%2C+Princess+of+Wales_1999.jpg?format=750w(2))

31

Obrázok 14. Hiroshi Sugimoto, Piet Mondrian, 1999 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

https://i0.wp.com/fraenkelgallery.com/wp-content/uploads/2012/02/SUG-853_Piet-Mondrian.jpg?resize=721%2C900&quality=90&strip=all&ssl=1

31

Obrázok 15. Hiroshi Sugimoto, Polar Bear, 1976 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

[https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492632197585-EAZVAXX0PWEWX26MTQY1/image-asset.jpeg?format=1000w\(2\)](https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492632197585-EAZVAXX0PWEWX26MTQY1/image-asset.jpeg?format=1000w(2))

32

Obrázok 16. Hiroshi Sugimoto, Earliest Human Relatives, 1994 [online]. [cit. 2022-04-18].

Dostupné z:

[https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492632093973-YQH YKL46SKHPQCSOPIHP/142_Earliest+Human+Relatives%2C+1994-large.jpg?format=500w\(2\)](https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492632093973-YQH YKL46SKHPQCSOPIHP/142_Earliest+Human+Relatives%2C+1994-large.jpg?format=500w(2))

32

Obrázok 17. Hiroshi Sugimoto, Wapiti 1980 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

https://media.wired.com/photos/593294c22a990b06268abae1/master/w_1600,c_limit/Hiroshi-Sugimoto-Pace-58223_01_SUGIMOTO.jpg

33

Obrázok 18. Hiroshi Sugimoto, Lion, 1994 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

[https://www.artandobject.com/sites/default/files/styles/media_crop/public/sugimoto-slides03.jpg?itok=u3Mfmvmi\(2\)](https://www.artandobject.com/sites/default/files/styles/media_crop/public/sugimoto-slides03.jpg?itok=u3Mfmvmi(2))

33

Obrázok 19. Hiroshi Sugimoto, Caribbean Sea, Jamaica, 1980 [online]. [cit. 2022-04-18].

Dostupné

z: [https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492635385718-PJBXYT9M6F2FTWK7RXHC/301_CARIBBEAN_SEA%28Hi_Res%29.jpg?format=1000w\(2\)](https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492635385718-PJBXYT9M6F2FTWK7RXHC/301_CARIBBEAN_SEA%28Hi_Res%29.jpg?format=1000w(2))

Obrázok 20. Wolfgang Weileder, Seascapes, 2009 – súčasnosť [online]. [cit. 2022-04-18].
Dostupné z:
[https://www.contemporaryartgallery.ca/wp-content/uploads/2018/09/arisaig_bay-755x920.jpg\(2\)](https://www.contemporaryartgallery.ca/wp-content/uploads/2018/09/arisaig_bay-755x920.jpg(2)

37

Obrázok 21. Hiroshi Sugimoto, Kegen Falls, 1977 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:
https://en.amorosart.com/picture-artwork-kegon_falls-1000-1000-104530.jpg

38

Obrázok 22. Hiroshi Sugimoto, Five Elements 408, Tyrrhenian Sea, Priano, 1994/2011 [online].
[cit. 2022-04-18]. Dostupné z:
[https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1493672683101-D3U0R1EIMCX9K66W6D8B/image-asset.jpeg?format=750w\(2\)](https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1493672683101-D3U0R1EIMCX9K66W6D8B/image-asset.jpeg?format=750w(2)

40

Obrázok 23. Rothko/Sugimoto: Dark Paintings and Seascapes, Pace Gallery London, 2012
[online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:
https://www.pacegallery.com/media/images/GROUP_inst_2012_v08-HighResolution300dpi.width-2000.jpg

41

Obrázok 24. Hiroshi Sugimoto, Ligurian Sea, Savio, 1993 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:
[https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492635440604-0VAPJKGGG5XD237GNEAW/image-asset.jpeg?format=1000w\(2\)](https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492635440604-0VAPJKGGG5XD237GNEAW/image-asset.jpeg?format=1000w(2)

43

Obrázok 25. Hiroshi Sugimoto, Lake Superior, Esrey, 2003 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.artsy.net/artwork/hiroshi-sugimoto-lake-superior-esrey-1>

43

Obrázok 26. Hiroshi Sugimoto, Bay of Sagami, Kaikoh, 2011 [online]. [cit. 2022-04-18].
Dostupné z: <https://s.yimg.com/aah/artbook/a-new-expanded-edition-of-hiroshi-sugimoto-s-classic-seascapes-16.gif>

44

Obrázok 27. Hiroshi Sugimoto, North Atlantic Ocean Cape Breton Island, 1996 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:
https://www.sz-mag.com/wp-content/uploads/2019/03/Hiroshi-Sugimoto-Seascapes-New-Edition_2019_StyleZeitgeist-2.jpg

44

Obrázok 28. Hiroshi Sugimoto, On the Beach 011, 1990/2012 [online]. [cit. 2022-04-18].
Dostupné z: <https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1493415225252-F9NGU6PUXK7WIWCMGGN7/image-asset.jpeg?format=500w>

45

Obrázok 29. Hiroshi Sugimoto, publikácia On the Beach, 2014 [online]. [cit. 2022-04-18].

Dostupné z:

<https://photos-optimized.lensculture.com/large/4e190dab-f41d-4227-8b0d-ecf9b50f7b10.jpg>

48

Obrázok 30. Hiroshi Sugimoto, publikácia On the Beach, 2014 [online]. [cit. 2022-04-18].

Dostupné z:

<https://photos-optimized.lensculture.com/large/20ba784b-0107-4741-9667-f3a91aaf97c2.jpg>

48

Obrázok 31. Hiroshi Sugimoto, On the Beach 007, 1990/2012 [online]. [cit. 2022-04-18].

Dostupné

[z:https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1493415187862-EP02T9Y43RHQ2V07ZOPW/image-asset.jpeg?format=500w](https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1493415187862-EP02T9Y43RHQ2V07ZOPW/image-asset.jpeg?format=500w)

49

Obrázok 32. Hiroshi Sugimoto, On the Beach 018, 1990/2012 [online]. [cit. 2022-04-18].

Dostupné

[z:https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1511385181103-ZLM0X9YPFSB8D8A7BDZ1/04.024.jpg?format=500w](https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1511385181103-ZLM0X9YPFSB8D8A7BDZ1/04.024.jpg?format=500w)

50

Obrázok 33. Hiroshi Sugimoto, On the Beach 017, 1990/2012 [online]. [cit. 2022-04-18].

Dostupné

[z:https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1493415249357-ZCZ0OEPXLLSBWUGNB9I8/image-asset.jpeg?format=500w](https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1493415249357-ZCZ0OEPXLLSBWUGNB9I8/image-asset.jpeg?format=500w)

51

Obrázok 34. Hiroshi Sugimoto, Regency, San Francisco, 1992 [online]. [cit. 2022-04-18].

Dostupné z:

<https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/5702ab9d746fb9634796c9f9/1476719928379-5VH8Y1ZID6E6N2ST5H8X/image-asset.jpeg?format=1000w>

52

Obrázok 35. Hiroshi Sugimoto, Tri-City Drive-In, San Bernardino, 1993 [online]. [cit.

2022-04-18]. Dostupné z:

https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492645749219-Q6NR96H6WSS6T5Y25N4U/731_Tri+City+Drive+in_San+Bernardino_1993.jpg?format=500w

53

Obrázok 36. Hiroshi Sugimoto, "Rashomon", Franklin Park Theater, Boston, 2015 [online]. [cit.

2022-04-18]. Dostupné z:

<https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492717492120-9ZQDNLMJHYXPXM4KEUNL/image-asset.jpeg?format=1000w>

54

Obrázok 37. Pavel Baňka, Mansfield, 2002 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z:

<https://pavelbanka.com/wp-content/uploads/2013/03/cPavelBanka055-600x469.jpg>

58

Obrázok 38. Pavel Baňka, Mansfield, 2002 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://pavelbanka.com/wp-content/uploads/2013/03/cPavelBanka052-600x469.jpg> 58

Obrázok 39. Hiroshi Sugimoto, Ohio Theater, Ohio, 1980 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/5702ab9d746fb9634796c9f9/1476719419104-2RTOXCTJHJ2K5XZUWN5E/image-asset.jpeg?format=1000w> 59

Obrázok 40. Hiroshi Sugimoto, Goshen, Indiana 1980 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://publicdelivery.org/wp-content/uploads/2019/02/Hiroshi-Sugimoto-Theaters-Goshen-Indiana-1980.jpg> 59

Obrázok 41. Hiroshi Sugimoto, In Praise of Shadow 980816, 1998 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492708897135-J2394YORKBR6FHO13H3L/980816.jpg?format=750w> 60

Obrázok 42. Hiroshi Sugimoto, In Praise of Shadow 980727, 1998 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492708841852-0T83MS8QIRFS36L5J6QB/980727.jpg?format=500w> 62

Obrázok 43. Gerhard Richter, Kerze, 1983 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://www.gerhard-richter.com/datadir/images_new/xxlarge/15388.jpg 62

Obrázok 44. Hiroshi Sugimoto, In Praise of Shadow 980726, 1998 [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/581cb131be6594d1fe22a557/1492708875160-CZRFE7LZA7VMJ1A8GXFV/small.jpg?format=500w> 65

